

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PRAHA 2010

Jiří Ruml

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra školní a sociální pedagogiky

**VOLNOČASOVÉ AKTIVITY JAKO PREVENCE SPOLEČENSKY
NEŽÁDOUCÍCH JEVŮ**

**LEISURE – TIME ACTIVITIES AS PREVENTION OF SOCIAL
UNDESIRABLE PHENOMENON**

Bakalářská práce

JIŘÍ RUML

Vychovatelství
Kombinované studium

Vedoucí práce: PhDr. Jarmila Mojžíšová, Ph.D.

PRAHA 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 30. května 2010

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucí bakalářské práce PhDr. Jarmile Mojžíšové, Ph.D. za odborné vedení práce a za podporu, kterou mi během hledání tématu i jeho zpracování poskytla.

Dále bych rád poděkoval všem, kteří mi věnovali svůj čas a materiály nezbytné pro moji práci. Neuvádím je zde jmenovitě, abych zachoval jejich anonymitu.

Poděkování patří také Magdaléně Humlové a Mgr. Monice Rubešové, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Anotace v českém jazyce

Práce je zaměřena na problematiku volného času mládeže a rizik spojených s jeho nekvalitním využíváním. V první části se zabývá definicemi, funkcemi, prostředím, jež ovlivňují volný čas. Dále poukazuje na charakteristiku vývojového období adolescence, životní styl a kvalitu života jako nejvyšší hodnoty člověka. Důraz je kladen na význam sociální prevence rizikového chování mládeže. Praktická část mapuje možnosti využití volného času v konkrétním místě, městě Slaný.

Klíčová slova

Volný čas, mládež, volnočasové aktivity, životní styl, rizikové chování, prevence rodina, dítě, mládež, výchova, škola, prevence, rizikové chování, delikvence, kriminalita, volný čas, aktivita.

Anotace v anglickém jazyce

The work is focused on young people's leisure time questions and on risks linked with its sloopy exploiting. The first part debates definitions, functions, views and types of background influencing leisure time. Next it points adolescent period characterization on, life style and quality of life as the highest value of life. The emphasis is placed on social prevention of young people's risk behaviour meanings. Practical part explores ways of leisure time usage in concrete place, in the city Slaný.

Klíčová slova

Leisure time, young people, leisure time activities, life style, risk behaviour, prevention family, child, youth, education, school, prevention, risk behavior, delinquency, crime, leisure time, activity.

1	Úvod	8
2	Teoretická část	9
2.1	Nežádoucí společenské jevy	9
2.1.1	Historie a podstata rizikového chování	12
2.1.2	Problematika sledované cílové skupiny	13
2.1.3	Záškoláctví	14
2.1.4	Šikana	16
2.1.5	Rasismus a xenofobie	18
2.1.6	Netolismus a Gambling	21
2.1.7	Vandalismus	24
2.1.8	Závislost na návykových látkách	25
2.2	Vliv prostředí na vznik rizikového chování	28
2.2.1	Rodina	28
2.2.1.1	Historické souvislosti	30
2.2.1.2	Funkční a nefunkční rodina	31
2.2.1.3	Nefunkční rodina jako rizikový faktor pro vznik chování	34
2.2.2	Škola	36
2.2.2.1	Školní skupiny	36
2.2.3	Vrstevnické skupiny a party	37
2.3	Jak bojovat s nežádoucími jevy ve společnosti	38
2.3.1	Prevence, její druhy a specifika	38
2.3.2	Nejúčinnější prevence (kvalitní využití volného času)	40
2.4	Volnočasové aktivity	41
2.4.1	Vysvětlení pojmů	41
2.4.2	Organizace pro volný čas	43
3	Praktická část (zmapování možností využití volného času ve Slaném).....	45
3.1	Charakteristika města Slaný	45
3.2	Struktura organizací nabízejících volnočasové aktivity ve Slaném	46
3.3	Vlastní sledování činnosti	47
3.3.1	Organizace řízené státem (zřizovatel Středočeský kraj).....	47
3.3.2	Činnost města (odbor prevence).....	57
3.3.3	Organizace řízené městem.....	60
3.3.4	Neziskové organizace podporované městem	65
3.3.5	Soukromé subjekty	73

4	Závěr	75
	Použitá literatura	77
	Přílohy	79

Moje bakalářská práce se zabývá problematikou, která mne v různých jemných odchylkách provází celým mým životem. Narodil jsem se na malém městě nedaleko Prahy. Slaný je mým domovem po celý život a dá se říci, že jsem patriotem. Měl jsem to štěstí, že jsem se narodil v rodině aktivních středoškoláků, kteří mě svojí aktivitou při využívání volného času na trvalo poznamenali. V 6-ti letech jsem začal docházet do LŠU na housle. Tahle aktivita mi vydržela 12 let, dnes patří mezi mé koníčky. V 6-ti letech jsem také začal s basketbalem, který jsem aktivně provozoval do svých 28 let. Potom jsem se basketbalu věnoval jako aktivní rozhodčí, dokonce na ligové úrovni.

Žádné moje letní prázdniny se neobešly bez účasti na dětském táboře. To byl asi největší impuls k mé další osobní lásce – k práci s dětmi. Od 15 let se aktivně podílím na přípravě LDT. V letech 1978 – 2006 jsem působil jako hlavní vedoucí tábora pro cca 240 dětí. Vztah k dětem a aktivní přístup k životu nakonec sehrál rozhodující úlohu při výběru mého povolání. V současné době působím jako učitel na Integrované střední škole ve Slaném. Mé druhé zaměstnání také souvisí s dětmi, působím jako vychovatel ve středisku výchovné péče diagnostického ústavu.

Cílem mé bakalářské práce je pokusit se zmapovat možnosti náctiletých ve Slaném jak smysluplně využít volný čas. Výsledkem svého šetření bych chtěl vyvrátit okřídlené výkřiky dnešní mládeže: „V našem městě se nic neděje.“, „Co máme dělat, když se tady nedá nic dělat?“, „Ve Slaném chcípnu pes.“. Tyto výroky se stávají v mnoha případech jakousi omluvou při řešení společensky nežádoucích jevů a konkrétních přestupků mládeže. Kvalitní trávení volného času je tou nejlepší prevencí nežádoucích společenských jevů. A právě zjištění možností volnočasových aktivit ve Slaném je předmětem mé práce.

V teoretické části mé práce, jsou vysvětleny některé pojmy této problematiky: co jsou nežádoucí společenské jevy, co je rizikové chování, vliv prostředí na formování mladého člověka, jak bojovat s těmito jevy, podstata a druhy prevence, volnočasové aktivity, organizace pro volný čas apod.

V praktické části se zabývám konkrétní situací ve Slaném v oblasti možností trávení volného času. Tato část popisuje činnost města, organizací řízených a podporovaných státem nebo městem a dalších soukromých subjektů, zabývajících se organizováním volného času. V závěru práce se věnuji zhodnocení momentálního stavu v oblasti možností využití volného času ve Slaném.

2

TEORETICKÁ ČÁST

2.1

NEŽÁDOUCÍ SPOLEČENSKÉ JEVY

Ještě před několika desítkami let bylo za nejrizikovější životní období považováno časné dětství, dnes už jím je dospívání. K rizikovým faktorům v tomto období patří prudký tělesný růst, nové hormonální poměry, změny imunitního systému a radikální změna ve způsobu života. V dospívání by měl organismus dozrát pro nároky dospělosti, a to v oblasti tělesné, citové, intelektuální a sociální. Dospívající si potřebuje v krátké době vytvořit vlastní identitu a stupnici hodnot, vybrat si povolání a připravit se na ně, oprostít se postupně od rodiny a vytvořit si správný vztah k druhému pohlaví. V dospívání dochází ke krizi autority, a to jak rodičovské, tak např. učitelské. Rizikové chování v dospívání je tvořeno zhruba třemi okruhy. Jsou to negativní jevy v psychosociální oblasti, poruchy sexuálního zdraví a toxikomanie. Často se kombinují a vzájemně si usnadňují vznik, a proto je v jejich prevenci a terapii nutný přístup.

Pro každé z vývojových období je typická jiná porucha chování. Hyperkinetická porucha, typická pro rané dětství, v adolescenci často přechází v agresivní, vzdorovité a disociální chování s rvačkami, tyranizováním slabších, krutostí ke zvířatům, krádežemi, lhaním a chozením za školu. Pro adolescenci jsou dále typické např. porucha opozičního vzdoru a porucha emocí, projevující se nejčastěji jako deprese. Pro adolescenci je typická i sociální fobie, tj. strach ze ztrapnění se před lidmi. (Křivohlavý 1995)

K rizikovému chování v adolescenci patří mimo jiné poruchy reprodukčního zdraví, tj. předčasný pohlavní život a s ním spojená promiskuita, pohlavní nemoci a předčasná těhotenství. Procento žen, které měly první pohlavní styk do konce sedmnáctého roku, se u nás ve druhé polovině dvacátého století zvýšilo z patnácti na čtyřicet osm procent. Alarmující je dvanáctinásobné zvýšení počtu žen, které měly před manželstvím 4–10 sexuálních partnerů. (www.zdrava-rodina.cz/medicina).

Rizikové chování mládeže je součástí celkové kriminality a zahrnuje jednání osob do věku 18 let, jehož důsledkem je překročení právních a společenských norem, což je charakteristické pro trestný čin. Osoby ve věku 15 - 18 let se označují jako mladiství a jsou ze zákona trestně odpovědní s jistým omezením. Osoby mladší 15-ti let nejsou trestně odpovědné, spáchá-li však dítě mezi 12. až 15. rokem věku čin, za který lze dle trestního zákona uložit výjimečný trest, může se takovému jedinci uložit v občansko-právním řízení ochranná výchova, kterou uloží příslušný soud. Ochranná výchova je vykonávána ve výchovných ústavech ČR. Soud pro mládež může rovněž přeměnit ochrannou výchovu na ústavní výchovu

nebo může rozhodnout o podmíněném umístění mladistvého mimo takové výchovné zařízení. Přitom může být mladistvému uložen dohled probačního úředníka nebo jiné výchovné opatření.

Stupně závažnosti jednání/činu, kterým osoba porušuje normy:

- **disociální** (např. dětský vzdor, neposlušnost, nekázeň ve škole, lhavost, poruchy afektu, špatné návyky, drobné přestupky proti normám, aj.)
- **asociální** (závažnější odchylky chování od sociálních, etických a pedagogických norem, které však ještě nemají ráz trestné činnosti, např. výtržnictví, útěky, toulky, záškoláctví, alkoholismus, toxikomanii, tabakismus, demonstrativní sebepoškozování, gamblerství, popř. prostituci, kdy jedinec poškozuje spíše sebe než okolí)
- **antisociální** (je závažné protispolečenské jednání zahrnující veškerou trestnou činnost - krádeže, loupeže, vandalství, sexuální delikty, zabití, vraždy, rasismus, distribuce drog a další, vyznačuje se agresivitou, destruktivní činností)

Závažnost chování obvykle stoupá s věkem a má také tendenci se prohlubovat, takže mírnější porušení norem, které je sice nepřiměřeným chováním, ale nenabývá sociální dimenze (tedy disociální chování), anebo je v rozporu se společenskou morálkou (asociální chování), se vyskytuje zpravidla u dětí mladších. V případě antisociálního chování, které navazuje na asociální formu chování, je obtížná nápravná péče v důsledku fixace poruch a velká pravděpodobnost recidiv (opakování trestné činnosti), ačkoli se v rámci terciální prevence je snaha těmto recidivám předejít a pomoci těmto jedincům v resocializaci (znovuzačlenění jedince do běžné společnosti).

Porucha chování narušuje sociální vztahy jedince a tím i jeho vztah k sociálnímu prostředí, k narušení dochází v každém případě. Faktory ovlivňující iniciaci a rozvoj poruch chování hledá etopedie ve třech rovinách – osobnostní vývoj (individualita jedince), kritické životní události (biografie) a sociální vztahy (sociální začlenění). Porucha chování ovlivňuje kvalitu života jedince v negativním slova smyslu ve velké šíři. U dětí a mládeže omezuje vzdělávací možnosti, narušuje komunikaci a interakci se sociálním okolím, ohrožuje budoucí společenské uplatnění.

Poruchy chování v souvislosti s věkem lze rozdělit na poruchy pro určitý věk typické a na poruchy, vyskytující se ve všech nebo více věkových obdobích. Samozřejmě mají tyto poruchy v různých věkových obdobích svá specifika, prolínají se navzájem a velmi často

bývají některými autory uváděny společně s poruchami chování dle stupně narušení (disociální, asociální a antisociální chování), neboť zde určitá návaznost skutečně existuje. Zatímco asociální chování se ve větší míře vyskytuje u dětí mladších, chování antisociální je doménou spíše starších dětí a mládeže (zhruba od 12. roku věku), není to však pravidlem.(Vojtova, 2004)

2.1.1

HISTORIE A PODSTATA RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

Je známo, že genetická výbava a chování lidského jedince je aspekt, který současné společenské vědy stále nedoceňují. Téměř všechny osobnostní vlastnosti a většina lidských postojů a zájmů jsou člověku dány v jeho genetické výbavě. Individuální vlastnosti člověka jsou potom mnohem méně prozkoumány než jeho charakteristiky utvářené prostředím (zejména vlivem rodiny, školy a jiných skupin). Současná civilizace chce věřit, že osobnost lidského jednotlivce lze na nejvyšší míru přetvářet a modelovat prostředím, ve kterém žije.

Již v minulém století se staly některé typy delikventního chování předmětem studia. Byl zde asi velmi přeceňován fenomén „rodilého zločince“, s jeho charakteristickými rysy (např. pověstné tvary ušních boltců popsané lékařem Lomborem na konci 19. století). Takto sledované znaky jako kritérium pro rozdělení delikventních a nedelikventních osob byly na počátku 20. století zavrženy. Další, dnes již zavrženou teorií byla Kvetčmerova typologie ze začátku 20. století, která přiřazovala k jistým druhům delikvence 4 samotypy, čili typy tělesné stavby (typ pyknický, leptosomní, atletický a smíšený neboli dysplastický). Všechny tyto teorie se ukázaly jako velmi lehce zneužitelné. Vykonstruovaná biologická méněcennost některých jedinců nebo celých skupin byla během lidských dějin využita zločineckými režimy k totálnímu potlačování lidských práv, v horším případě dokonce k vyvražďování celých skupin lidí. Jako poslední zkušenost může posloužit nacistické Německo, které v tomto ohledu došlo nejdále.

Nemůžeme však zrušit seriózní vědecké bádání o celé škále biologických vlivů jen proto, že by mohly být zneužity. Nejdůležitějším faktem je, že delikvence je vlastně chování, které je třeba chápat velmi komplexně a dědičnost je jen jeden ovlivňující faktor. Genetické dědictví může nést částečnou odpovědnost za hyperaktivitu nebo sníženou sebekontrolu, ale ani to není nutnou podmínkou pro vznik delikventního chování. Genetické vlohy pouze zvyšují pravděpodobnost za celkové chování, budou ovlivňovat další činitele, bez nichž by se delikventní chování neuskutečnilo.

Zaměřil jsem se na věkovou skupinu náctiletých. V tomto období života dochází k nejvýraznějším proměnám jejich osobnosti. Nejsou však všichni stejně odolní a připravení k tomuto procesu. Nejohroženější skupinou, která má tendence nejsnadněji inklinovat k patologickému chování, jsou jedinci emočně nestabilní, kteří ještě nemají vytvořenou pevnou hierarchii hodnot a na základě informací zvnějšku si ji prostřednictvím vlastní interpretace teprve ucelují, proto výraz dospívající. V období dospívání se mění i citové prožívání, dospívající bývají emočně labilnější. Citové reakce pubescentů se mnohdy jeví jako méně přiměřené situaci. Dospívající se stávají introvertnějšími. Mění se i jejich sebehodnocení, bývají zranitelnější a vztahovačtější. Emoční nevyrovnanost je primárně důsledkem hormonálních změn, sekundárně k ní mohou přispívat i změny v oblasti psychiky a v mezilidských vztazích.

Dle této autorky je socializační rozvoj pubescenta ovlivněn jeho novými pravomocemi, které se projeví i ve způsobu zpracování různých sociálních jevů. Mění se nejenom vztah k jiným lidem, ale i vztah ke škole, dobrý prospěch přestává být cílem a stává se pouhým prostředkem. (Wágnerová, 2004).

Jednou z vývojových potřeb mladého člověka je odpoutání se od rodiny. Nejedná se však o zrušení citové vazby k rodičům, ale o její proměnu. V konfrontaci s vlastními rodiči se potřebuje především ujistovat, že dobře a správně je to tak, jak to dělá on sám. Problém nastává, pokud mu rodiče nabízejí nedostatek zájmu, spíše starosti či kritiku, to pak zvyšuje jeho zneklidnění nebo i zlost.

Pubescent proto vyhledává alternativní přirozenou rodinou pospolitost a hierarchii (ovšem bez rodičů - všemohoucích kritizujících autorit) a tu mu v mnoha případech nabízí do té doby příliš nevýrazný činitel, vrstevnická parta. O té podrobněji v samostatné kapitole. (Wágnerová, 2004) V dalších kapitolách se podrobněji seznámíme s nejčastějšími druhy rizikového chování.

2.1.3 ZÁŠKOLÁCTVÍ

Záškoláctví („chození za školu“) je **úmyslné zameškávání školního vyučování**. Žák o své vlastní vůli, většinou bez vědomí rodičů, nechodí do školy a neplní školní docházku. Vyskytuje se na ZŠ i SŠ již od 1. třídy a s postupujícím věkem, zvláště v období prepuberty a puberty se počet zameškaných neomluvených hodin zvyšuje. Bývá chápáno **jako porušení školního řádu, ale ve skutečnosti jde o provinění proti školskému zákonu**, který obsahuje ustanovení o povinné školní docházce. Omlouvání žáků je stanoveno školním řádem. Nezřídká je spojeno s dalšími projevy rizikového chování, které mají neblahý vliv na osobnostní vývoj jedince. Často má souvislost se školní neúspěšností žáka, objevuje se u starších dětí a tento jev má tendenci se prohlubovat.

Známe dvě formy záškoláctví:

- impulsivní (žák předem neplánuje, že nepůjde do školy)
- účelové a plánované (žák předem plánuje odchod ze školy pod různými záminkami)

Jedná se tedy o poruchu chování únikového typu vyvolanou 3 základními příčinami:

1. negativní vztah ke škole

- vysoké požadavky školních povinností kladené na žáka
- menší rozumové schopnosti žáka
- naopak mimořádné vědomosti a schopnosti, takže se žák ve škole nudí
- nebo silná neurotizace žáka, jejímž důvodem je strach z nějakého vyučovacího předmětu a z jeho zkoušení
- strach z nespravedlivého hodnocení nebo z osobnosti učitele či tresty za nesplnění očekávaného výkonu učitelem i rodiči, často i strach ze spolužáků v případě výskytu šikanování žáka ústící až do psychické poruchy školní fobie

2. vliv rodinného prostředí - příčinou jsou dysfunkční vztahy uvnitř rodiny

- nezájem rodičů o dítě/dospívajícího a jeho prospěch (lhostejnost)
- přehnaná péče a příliš vysoké nároky, nejednotnost rodičovské výchovy, přemrštěná přísnost

3. způsob trávení volného času

- nevhodný a nekonstruktivní způsob trávení volného času způsobený negativním vlivem vrstevníků v partě a okolí
- závislostní chování projevující se zneužíváním drog a sháněním peněz na ně
- chudoba dítěte/dospívajícího nebo rodiny způsobující obstarávání peněz nelegálním způsobem, např. prostitucí nebo častěji drobnými krádežemi apod., kdy je dítě/dospívající k této formě chování de facto dotlačeno vnějšími okolnostmi a vlivem dospělých

Velmi důležité pro prevenci je vhodné sociální klima školského zařízení, vedení absence žáků, spolupráce s rodiči, vzájemná informovanost, spolupráce se sociálním odborem.

Uvádím zde několik zásad při řešení tohoto problému

- motivovat žáka k návratu do školy, poskytnout mu maximální oporu a pomoc
- odstranit příčiny možného záškoláctví ve spolupráci s učiteli a odborníky
- tam, kde je v popředí záškoláctví strach a úzkost, zvyšovat u žáka jeho odolnost vůči zátěži, oceňovat ho, pokud projeví snahu překážky překonat
- učit žáka žádoucím způsobům chování včetně asertivních reakcí
- zvažovat výchovné postupy a cíle v rodině, zvyšovat citově stabilní atmosféru
- analyzovat s žákem jeho nežádoucí chování a nacvičovat s ním správné reakce
- všimnout si podezřelých signálů na straně žáka, které mohou záškoláctví předcházet
- školní nároky přizpůsobovat možnostem žáka a konzultovat s příslušnými zástupci školy (volit přiměřený typ studia)
- obrátit se na odborníky s žádostí o radu, jak žáku pomoci, pokud se školy bojí, v případě potřeby hledat specializovanou psychoterapeutickou péči a volit adekvátní terapeutické postupy. (www.zdrava-rodina.cz/medicina)

2.1.4 ŠIKANANA

Slovo šikana pochází z francouzského slova chicane, což znamená zlomyslné obtěžování, týrání, sužování a pronásledování. Šikanování je záměrné a nevyprovokované užití síly jedincem (dítětem/dospívajícím) nebo skupinou (děti/dospívajících). Šikanující chování se mohou často opakovat a pro šikanované dítě (dospívajícího) je obtížné až nemožné, aby se samo ubránilo. Legislativně je tento jev ošetřen zákonem (Trestní zákon 140/1961 Sb.). (<http://www.msmt.cz/>)

Jak se šikana projevuje:

- říkání ošklivých a nepříjemných věcí
- opakované posměšky
- ošklivé poznámky o rodině
- bití
- kopání
- tahání za vlasy nebo za oděv
- vyhrožování, okrádání
- vydírání
- zamykání jiného dítěte/dospívajícího v místnosti
- rozšiřování pomluv a podobně
- sexuální obtěžování, zneužívání šikanování skrze elektronickou šikanu – kyberšikanu (útoky pomocí emailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů (videí, textů, fotek) na internetové stránky
- nepřímá šikana – šikanující se třeba chová tak, jako by druhý člověk neexistoval
- násilné a manipulativní příkazy
- nebo jakákoli kombinace výše uvedených projevů

Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech může nabýt i rysy organizovaného zločinu. Šikana je velmi nebezpečná. Důsledkem dlouhodobé šikany může být i nezvratné poškození zdraví člověka, a to jak duševního tak tělesného, případně i smrt. Následky šikany si do dalšího života odnášejí všichni zúčastnění, největší dopad má ale pochopitelně na oběť.

Na tomto místě však musíme důrazně vzpomenout jednání a chování, které šikanou není. Jako šikanování obvykle neoznačujeme občasnou rvačku nebo hádku přibližně stejně

fyzicky vybavených soupeřů. Šikanou není ani tzv. vyprovokované násilí, kdy menší, slabší děti/dospívající druhé nepříjemně provokují, doráží na ně slovně i fyzicky, až dojde k více méně odpovídajícímu trestu. Co tedy na první pohled vypadá jako šikana, může být pouze odvěta.

Kdo se stává obětí šikany?

Víceméně každý, kdo se někdy něčím odlišuje, což se stává asi každému z nás. Nejčastější obětí šikany jsou příslušníci menšin, u nás třeba romské, nebo děti/dospívající čímkoli odlišné od očekávaného průměru. Většina dětí nepřizná, obvykle ze strachu, učitelům ani rodičům, že jsou obětí šikany. Šikana velmi poškozuje – duševně, a často i tělesně. Oběti se cítí bezmocné. Šikanující bývají starší, silnější nebo jsou v přesile. Oběti šikany dříve nebo později začnou hledat vinu v sobě – záminka šikanování se najde kdykoli. Může jím být tloušťka, brýle, výška postavy, druh šatů, barva vlasů, jakákoli odlišnost, dokonce i přednost či talent. Tři čtvrtiny případů šikany se odehrávají ve škole, zbytek na cestě do školy nebo ze školy, případně v okolí domova. Šikana je častá, místy postihuje více než pětinu žáků v základních školách a desetinu ve školách středních. V pokročilém stadiu šikany se může stát obětí závislou na své pozici oběti. Obět' se identifikuje se svým trýznitelem, začne ho brát jako kamaráda. „Připomíná to zápas dvou boxerů, kdy jeden je velký a silný a ten druhý malý a slabý. Pokud chce ten slabý přežít, musí se držet co nejbližšího toho velkého.

Šikanování jedné oběti může trvat dny, týdny, měsíce i déle. Jste-li svědky šikany, nenechávejte si to pro sebe. To není žalování, ale nutná obrana proti špatnému a nebezpečnému chování a lidem, kteří se ho dopouštějí nebo mají k takovému chování sklony. To není „bonzování“ či „udávání“, jak se často snaží tvrdit spolužák, který šikanuje. POZOR! Šikanující jen vchytrale používá takové taktiky k zamaskování tohoto nežádoucího a nebezpečného chování, kterého je původcem. Se šikanou je potřeba vždy bojovat. (www.zdrava-rodina.cz/medicina)

2.1.5

RASISMUS A XENOFOBIE

Zde je nutné, více jak kdekoliv jinde, vysvětlit jednotlivé pojmy.

Xenofobie

Xenofobii charakterizují projevy odporu, nepřátelství, ale i nedůvěra ke všemu cizímu a strach ze všeho cizího. Konkrétním projevem je nepřátelství k lidem jiné barvy pleti, jiné národnosti, jazyka, náboženského přesvědčení, kultury, tradici a projevující se navenek odporem a nepřátelstvím vůči imigrantům (přistěhovalcům), ale i cizincům s trvalým pobytem, uprchlíkům, apod. Někdy je tento pojem užíván jako obecný termín pro rasismus, antisemitismus a nacionalismus. Stejně jako rasismus je předsudkem, který vytváří negativní názor bez jakékoliv znalosti nebo smyslu.

Rasismus

Rasismus znamená, že někteří lidé jsou nadřazení a jiní méněcenní z důvodu příslušnosti k určité rase. Rasisti definují rasu jako skupinu lidí stejného původu. Rozlišujeme různé rasy (a rasové podtypy) podle fyzického charakteru, jako je barva kůže nebo kvalita vlasů, apod. Slovo „rasismus“ se používá k označení agresivního či ponižujícího chování k příslušníkům „jiné rasy“. Rasismus bývá někdy podporován vědeckými i pseudovědeckými teoriemi, náboženstvím a tradovanými předsudky.

Rasa

V současné době převládají vědecké teorie, které rasu považují za přežitý termín bez reálného obsahu patřící k minulosti. Tyto teorie vnímají rasu jako „sociální konstrukt“ (společensky vytvořenou představu), která nemá své biologické opodstatnění. Přesto se pojem stále používá.

Např. v anglickém jazyce a v anglosaských zemích, kde bývá užíván hlavně jako synonymum k výrazům „národ“, „národnost“, „etnikum“. Britské zákony definují rasu jako „skupinu osob, definovaných barvou, národností, etnicitou nebo národnostním původem“.

Etnikum

Velký sociologický slovník (r.v. 1996) definuje etnikum jako populaci s následujícími rysy: Je převážně biologicky sebereprodukcující, sdílí společné základní kulturní hodnoty, realizované ve zjevné jednotě v kulturních formách, tvoří jedno komunikační a interakční pole a příslušnost k této populaci se samoidentifikuje a je identifikována jinými.

Předsudek

Předsudek je přisuzování vlastností lidem dopředu, aniž bychom je znali.

Rasová diskriminace

Rasová diskriminace je chování, které znevýhodňuje práva jiného člověka z důvodu jeho etnického, národního nebo rasového původu.

Antisemitismus

Antisemitismus je zaujatost různého charakteru proti Židům, založená na jejich zkresleném obrazu, jako by byli zcela odlišní než ostatní lidé. Může se jednat o různé formy zaujatosti jako je omezování, ponižování, omezování v základních lidských právech (vyloučení ze společnosti, násilné chování, vysídlování, až vyvražďování). Nejstrašnějším projevem antisemitismu byla nacistická ideologie o čistotě rasy po nástupu Adolfa Hitlera k moci. Během druhé světové války bylo v koncentračních táborech vyvražďeno 6 miliónů Židů.

Intolerance

Intolerance je nesnášenlivost, nedostatek úcty k jiným způsobům chování a jednání, nedostatek respektu k jinému přesvědčení či víře než je naše. Projevuje se zákazem odlišných způsobů chování či názorů než jsou naše vlastní. Může také znamenat, že se s některými lidmi nezachází odpovídajícím způsobem (např. kvůli sexuální orientaci).

Nacionalismus

Nacionalismus je politický směr a ideologie vycházející z přesvědčení o výjimečnosti a zpravidla i nadřazenosti vlastního národa, upřednostňují národnostní princip před občanským. Proklamuje tzv. tradiční společenské hodnoty a je těžké jasně oddělit, kde končí vlastenectví, které je považované za pozitivní a začíná nacionalismus. Proto bývá považován za

nejproblematictější odrůdu extremismu. Nacionalisté odmítají rovné uplatňování lidských a občanských práv a v jejich programech se objevují otevřené nebo skryté prvky rasismu, xenofobie a antisemitismus.

I tento celospolečenský problém je legislativně ošetřen.

Ústava české republiky Listina základních práv a svobod. Zákon o právech příslušníků národnostních menšin č. 273/2001 Sb. Zákon č. 140/1961 Sb., (trestní zákoník), ve znění pozdějších předpisů.

Představa, že bychom byli všichni naprosto stejní je stejně absurdní jako pocit vlastní dokonalosti. Asi právě proto máme strach z lidí, které neznáme. Máme k nim předsudky, tedy nespravedlivě jim přisuzujeme vlastnosti, které nikdy neměli a věci, které nikdy neudělali. Proč tomu tak je? Příčinou je strach ze všeho neznámého a cizího. Tomuto strachu říkáme xenofobie. Xenofobie je velmi nebezpečná. Je jako nemoc, pokud se jí nebráníme, můžeme hodně ublížit jiným i sobě. Existuje jen jeden lék na xenofobii a tím je poznávání cizího. (www.zdrava-rodina.cz/medicina)

2.1.6 NETOLISMUS A GAMBLING

Netolismus je závislost na virtuálních drogách:

- televize
- video
- počítačové hry
- mobil
- internet (surfování, neustálá chatová kontrola e-mailové schránky)

Gambling (odborně patologické hráčství)

Gambling neboli hazardní hraní. Jedná se o patologickou psychickou závislost na lákavé představě rychlého zisku peněz nebo jiné hmotné výhry. Pravidla her jsou přitom nastavena z dlouhodobého hlediska pro hráče nevýhodně. Mnozí hráči získávají závislost na hře, rostoucí finanční problémy se snaží vyřešit další účastí ve hře a vytvářejí tak bludný kruh. Jde o zúžení zájmu a činnosti na hazardní hru, při kterém je poškozován samotný jedinec nebo jiní lidé, nejčastěji jeho blízcí. Jedinec není schopen odolat myšlenkám a touze (craving) hrát. Prochází periodami výher, proher a zoufalství.

Když je mu hraní znemožněno, je neklidný, podrážděný až agresivní a je schopen se dopouštět lhaní, podvodů, krádeží a jiného kriminálního chování, čehož ve chvílích náhledu lituje. Při výhře není schopen často přestat hrát, pokračuje dokud vše neprohraje a po prohře se vrací s dalšími penězi, aby získal ztracené peníze ze hry zpět. Cítí, že mu hraní samotné umožňuje útek od problémů a úpravu jeho psychických stavů.

Závislé osoby (tzv. gambleři) dokáží prohrát ohromné částky, což má často za následek zásadní narušení mezilidských vztahů a existenční potíže (dluhy apod.) nejen samotných hráčů, ale často i jejich blízkých. Svým chováním ohrožuje ztrátu přátel, vzdělání, pracovní kariéry či práce samotné. Léčba gamblingu probíhá podobně jako u závislosti na drogách (často probíhá společně s těmito diagnózami) ambulantně či ústavně.

Český zákon nedovoluje hru hazardních her osobám mladším osmnácti let a do heren s automaty jim pak úplně zakazuje vstup!!!!!!!!!!

Jaké jsou varovné signály chování potenciálního postiženého?

- člověk hraje častěji a hazardní hra mu zabírá čas, který by mohl trávit (případně dříve trávil) mnohem užitečněji a příjemněji
- zanedbává školu, práci, rodinu, přátele a zájmy
- začne lhát, podvádět, někdy i krást
- ve vztahu ke hře se špatně ovládá - pokračuje v hraní i tehdy, když je v jasném rozporu s jeho zájmy

Jaké jsou příčiny?

Postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů ve prospěch užívané psychoaktivní látky a zvýšené množství k získání nebo užívání látky nebo zotavení se z jejího účinku. Silná touha nebo pocit puzení užívat látku. Potíže v kontrole užívání látky, a to pokud jde o začátek a ukončení nebo množství látky.

Ohroženi jsou všichni, ale někteří více. Dispozici k této závislosti hledají odborníci v osobnostních vlastnostech, na inteligenci hráče podle lékařů, příliš nezáleží. Automatům podléhají hlavně muži. Věk není rozhodující.

Nyní se pokusme uvažovat o příčinách hazardního hráčství.

Obecně by se daly příčiny hraní rozdělit na:

1. Biologické

- někteří odborníci se domnívají, že jednou z okolností je nedostatek endorfinů v mozku (endorfiny jsou látky hormonální povahy, které navozují v organismu pocity libosti). Jiní vědci jsou zastánci názoru, že chorobné hraní je způsobeno poruchou serotoninového přenosu v mozku (serotonin je hormon upravující spánek, dýchání, pohlavní činnost a chování vůbec).

2. Psychologické

- mezi psychologické příčiny gamblingu můžeme zařadit Freudovu hypotézu, která hovoří o oidipovském komplexu. Další hypotéza mluví o vnitřní prázdnotě a o pokusu hráče ji hrou vyplnit. Hráčská vášeň může mít podle psychologů také své kořeny v dětství a ve výchově. Uvádí, že hráč se může ocitnout v roli chlapce, který svádí souboj s automatem, jež pro něj představuje symbol rodiče. Mezi osobnostní dispozice hráčské závislosti řadí experti také defektní sebehodnocení, pochyby o sobě samém, nejistotu a nízkou frustrační toleranci,

nedostatek odpovědnosti, neschopnost odložit ukojení svých potřeb, nedostatek vytrvalosti, hledání úniku a náhražek v krizových situacích.

3. Sociologické

- příčiny. Určité sociální pozadí patologického hráčství představuje současný "kult peněz" ve společnosti. K hraní a hazardu přivádí řadu lidí představa o štěstí, které dosud neměli nebo si začnou hrát s konkrétním cílem (splatit dluhy, postavit dům, lépe zabezpečit svoji rodinu, ap.).

4. Ostatní

- příčiny - stoupající míra stresu ve společnosti, reklama, nárůst počtu, relativní dostupnost a snadný přístup k automatům, rafinovanost her, samotná hazardní hra, zejména fáze výher. Mezi další příčiny může patřit i zvědavost, nuda a nesprávně využitý volný čas, vliv party, stálý nedostatek peněz, eskalace konzumního života, osamělost, únik od problémů, snaha na sebe upozornit, ale i nedostatky v legislativě, aj. (Krejčířová2002)

Patologické hráčství je třeba odlišit od hazardního hráčství a sázení. Hazardní hráči - jsou schopni svoji hru kontrolovat, jejich hlavním motivem je výhra.

2.1.7

VANDALISMUS

Hlavním poznávacím znakem vandalismu jako kategorie chování jednotlivce či skupin, je nesmyslnost ničení hodnot materiální i duchovní kultury a civilizačních vymožeností. Konkrétní projevy vandalismu nás obklopují prakticky všude, ať již v primitivní formě zničených laviček, telefonních automatů, počmáraných zdí apod., nebo v nejsofistikovanější formě počítačových virů. Vandalismus není programová trestná činnost! V první řadě je proto nutné odlišit vandalismus od programového, instrumentálního násilí, kde ničení kulturních hodnot a civilizačních výtvorů není samo o sobě cílem, ale jen doprovodným jevem. (<http://studentka.sms.cz/referat/vandalismus> staženo 29. 4. 2010)

2.1.8 ZÁVISLOST NA NÁVYKOVÝCH LÁTKÁCH

Co je to závislost?

Začarovaný kruh, v němž se člověk zmítá. Každý den si dává nové předsevzetí, že už se to nikdy nesmí stát, že už to nikdy nepřipustí. Opak je pravdou. Následné ráno s hrůzou v očích zjišťuje, že už je to tady znovu, zase ta slova „Už se toho nikdy nedotknu!“ Dennodenně se ptá: „Proč zase?“ Tuší, že má nějaký závažný problém, ale bojí se připustit si ho. Moc se ho bojí. „Zvládnou to sám,“ říká si, ale den za dnem znovu a znovu poznává, že to zase nezvládl. „Nemám pevnou vůli,“ říká si. Netuší, že problém, s nímž se potýká, není už jenom otázkou pevné vůle. Tento člověk je nemocný a jako každá nemoc i ta jeho se musí léčit. Sám ji nepřekoná. Potřebuje pomoc druhých. (M. Plocová, Na špičce ledovce)

Rozdíl mezi fyziologickou a patologickou závislostí:

Fyziologická závislost (přirozená, normální závislost)

Závislost je stav, kdy někdo nebo něco je podmíněn nějakou okolností nebo situací, kterou potřebuje (nebo si myslí, že ji potřebuje) ke své existenci. Závislostí na osobě se rozumí obvykle závislost na její péči, lásce nebo přítomnosti: typicky za normálních okolností je například malé dítě závislé na svých rodičích. Živé organismy jsou závislé na dostatku kvalitní potravy a vzduchu atd.

Patologická závislost (chorobná, nezdravá závislost)

V jednom z psychiatrických významů je závislost nekontrolované nutkání opakovat své chování bez ohledu na jeho dlouhodobé důsledky. Mezinárodní klasifikace nemocí říká, že při závislosti má pro jedince užívání nějaké látky, nebo pokračování v rizikovém chování přednost před jiným jednáním, kterého si dříve cenil více, před různými zájmy, koníčky, mezilidskými vztahy, prací, apod. Touhu chovat se rizikově (např. užívat návykovou látku) si jedinec uvědomuje (i když si ji nemusí přiznávat) a snaží se často své chování kontrolovat, nebo i zastavit, často však neúspěšně.

Příznaky patologické závislosti

Pro diagnózu patologické závislosti je potřeba, aby byly přítomny některé z následujícího seznamu příznaků:

- Silná touha (chuť, chtíč, bažení, tzv. craving) vůči předmětu závislosti
- Potíže se sebeovládáním zaměřené ve vztahu k předmětu závislosti, tj. například užívání látky i přes jasné vědomí o její škodlivosti (tělesné, duševní, společenské, finanční)
- Vytlačování a zanedbávání jiných potřeb a potěšení, např. přátel, koníčků, práce, apod.
- Zvyšování tolerance - tj. že osoba „snese“ čím dál větší množství a účinek je ve vztahu k množství čím dál menší, takže se zvyšuje potřeba.
- Abstinenční (odvykací) příznaky po změně rizikového chování (např. vysazení užívání návykových látek) a následný návrat k rizikovému chování (např. užívání návykových látek) k odstranění tělesných i psychických odvykacích příznaků.

Rizikové faktory vzniku závislosti

Rizikové faktory jsou vlastnosti jedince nebo jeho okolí, které zvyšují pravděpodobnost výskytu projevů rizikového chování např. experimentování s návykovými látkami nebo jejich užívání. Rizikové faktory lze rozdělit do několika úrovní: jedinec – rodina – škola – vrstevníci – společnost.

- **Jedinec** - mezi rizikové faktory na úrovni jedince patří poruchy chování, nízká výkonnost, slabé sociální dovednosti, handicap, chronická traumatizace, neadekvátní sociální vazby, pro-rizikové chování, pro-drogové postoje, chybné vnímání škodlivosti rizikového chování (např. škodlivosti drog, efekt drogy), raný začátek experimentování s návykovými látkami, zvědavost, různá míra odlišnosti.
- **Rodina** - mezi rizikové faktory na úrovni rodiny patří historie závislosti v rodině, pro-rizikové chování v rodině (např. pro-drogové postoje), nedostatek vzájemné citové vazby rodič – dítě, užívání drog rodiči nebo sourozenci, rizikové chování rodičů či sourozenců, nejasná pravidla v rodině.
- **Škola** - mezi rizikové faktory na úrovni školy patří neefektivní program primární prevence, nejasná pravidla týkající se rizikového chování např. návykových látek, nepřátelská atmosféra, aktivity zaměřené především na výkon a konkurenci žáků, podceňování spolupráce s rodiči.
- **Vrstevníci** - mezi rizikové faktory na úrovni vrstevníků patří extrémní postavení ve skupině, užívání drog vrstevníky, pro-rizikové chování vrstevnické skupiny, vazba na rizikové skupiny nebo organizace a další.
- **Společnost** - mezi rizikové faktory na úrovni společnosti patří snadný přístup dětí/dospívajících ke všem formám rizikového chování, např. k drogám (včetně alkoholu a

tabáku), aktivní nabídka návykových látek, pro-rizikové normy a hodnoty chování ve společnosti, společenský stres, náhlá změna společenského klimatu, špatná ekonomická a sociální situace ve společnosti. (www.zdrava-rodina.cz/medicina)

2.2 VLIV PROSTŘEDÍ NA VZNIK RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

2.2.1 RODINA

Rodina je tradičně shledávána jako hlavní instituce, která když selže ve svém fungování, umožňuje dětem kriminální chování. Dětství a dospívání jsou období lidského života, která mají mimořádný a zvláštní význam. Z historického hlediska lze říci, že v současném světě nabývají ještě většího významu, vzhledem k jejich stále se prodlužující době. Je to způsobeno dnešní celkovou délkou doby potřebnou pro vzdělání. Evropská společnost se se svým modelem rodiny posunula do období postindustriálního. Tradiční vzorec rodiny se mění adekvátně se změnami sociálního klimatu ve společnosti.

Ženy opouštějí svoji tradiční roli hospodyně a vychovatelky dětí, emancipují se a vstupují v obrovské míře na trh práce.

Začínají se zapojovat a uplatňovat v politice a ve veřejném životě. Tím se samozřejmě mění jejich chuť zastávat nejdůležitější výchovnou funkci v rodině. K tomuto faktu můžeme přidat tradičně malou ochotu mužů pomáhat s výchovou dětí a s chodem rodiny a dostaneme stav, který je v rozporu s potřebami dítěte. Svou možností rozhodovat o svém těhotenství se ženy oprostily z podřízenosti mužům i v jejich funkci reprodukční.

Tradiční vazby rodiny ztrácejí na významu. Vzrůstající počet rozvodů manželství způsobuje, že stoupá počet rodin, v nichž o děti pečuje jen jeden rodič. Dále stoupá počet lidí, kteří spolu mají dítě bez oficiálního sňatku. Touha po kariéře způsobila i to, že se děti rodí starším matkám. Role vychovatelů a průvodců dětstvím tak zákonitě přechází do rukou někoho mimo rodinu.

Vzdělávání a výchovu dětí přebírají specializované instituce. Historické rodinné vazby ztrácejí na významu. Postindustriální doba přináší nový fenomén. Nejcennější věc, kterou mohou rodiče dětem poskytnout je vzdělání. V otázce vzdělání je na děti vyvíjen enormní tlak. Na druhé straně je problém vzdělávacích institucí držet krok se svými vzdělávacími programy se stále rychlejším vývojem vědy a techniky. Ve vzdělávacích institucích je dítě připravováno na skutečnost, že nejdůležitější a ceněné hodnoty jsou individuální svoboda, možnost volby, seberozvoje a uplatnění. Tyto skutečnosti zcela vážně vedou k obavám ze slábnoucího významu vazby mezi rodičovstvím a partnerstvím. Celosvětové výzkumy potvrzují, že v rodinách, kde funkci vychovatele zastává jen matka, vyrůstají děti s horšími výsledky ve škole, děti s více psychickými a zdravotními problémy a děti s více delikventním chováním. Výzkumy dále jasně prokázaly, že otec v rodině je faktor, který brání delikvenci potomků.

Nesmíme na tomto místě nevzpomenout normálně fungující rodiny, kde je dosud tradiční model zachován. Ani tradičně fungující rodina však stoprocentně nezaručuje jednoznačný úspěch ve výchově dětí. (www.zdrava-rodina.cz/medicina)

2.2.1.1

HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

Rodina je původní a nejdůležitější sociální skupina, jež je zároveň základní stavební jednotkou sociální struktury společnosti. Je zároveň i základní ekonomickou jednotkou. Je založena na manželství či pokrevním příbuzenství (rodičovství, sourozenectví apod.). Obsahuje vztahy mezi mužem a ženou, rodiči a dětmi. Členové rodiny se navzájem morálně, materiálně podporují a starají se jeden o druhého. Rodinu lze definovat ve smyslu užším, ale i širším.

Rodina v užším smyslu – rodina nukleární nebo-li jádrová je ve společenství rodinných příslušníků, žijících ve společné domácnosti. Tuto rodinu tvoří manželé a jejich děti (platí i při neúplnosti rodiny)

Rodina v širším smyslu – je vztahem všech pokrevních příbuzných, a to jak v přímé linii, tak v linii pobočné (prarodiče, sourozenci atd.). (Hauznerová P. Středisko výchovné péče – diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, pedagogická fakulta 2008)

Funkční rodina

V rodině dochází ke kulturnímu přenosu, předávají se tradice, zvyky, kulturní hodnoty. Zvláště významné je osvojení mateřského jazyka, jakožto prostředku komunikace a základní kulturní návyky (hygiena, stolování, oblékání, chování atd.).

Rodina zprostředkovává kontakty se širší komunitou a jedinci základní sociální začlenění. Vybavuje ho určitým sociálním statusem – příslušnost k vrstvě, třídě, etnické skupině. Závislost na původní rodině je většinou završena založením vlastní rodiny, výchovou dětí, péčí o stárnoucí rodiče. Rodinou funkční nazýváme rodinu, která plní výchovnou péči vůči dítěti a splňuje všechny její požadavky:

- výchovné
- biologické
- ekonomické
- kulturní
- rekreační

Rodina je tedy nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje celkové zrání dítěte. Rodiče a ostatní nejbližší členové rodiny se stávají od jeho nejtělejšího věku terčem pozorování a bezděčného napodobování. Formování osobnosti bývá tedy přímým odrazem kvality rodiny. Jestliže se dítěti nedostává potřebně zaměřené výchovné péče a výchovných vzorů, hovoříme většinou o výchovné zanedbanosti. Výchovně zanedbávány bývají zejména děti primitivních rodičů s nízkou kulturní úrovní, ale někdy i paradoxně děti v rodinách s vysokou socioekonomickou úrovní, kde však na dítě rodiče nemají čas, kde je dítě nevídané či stojí příliš v pozadí v řadě různých jiných hodnot a zájmů rodičů. Rodina však navenek může působit jako harmonický akceschopný celek. Skryté nebo zjevné poruchy rodinné atmosféry mohou nesprávně zaměřit vývoj osobnosti, které se většinou nedostávají potřebné a pobízející vlivy, takže její citové rozpoložení je velmi vratké. Upevňují se pouze převzaté, většinou nepříznivé vzorce chování. Rodina, jejíž vztahová atmosféra je nedostatečná, místo aby dítě připoutala, vyžene je do jiných společenství, do part překračujících často společenské normy a zákony.

Nefunkční rodina

Abychom mohli rozlišit rodinu funkční od nefunkční, musíme si stanovit jasná kritéria, podle kterých budeme kvalitu rodinného života posuzovat. Velmi dobře nám k tomu poslouží existující dotazník na funkčnost rodiny (DFR) podle Dunovského a jeho výsledky. Opírá se o hodnocení osmi diagnostických kritérií:

- Složení rodiny
- Stabilita rodiny
- Sociálně ekonomická situace (vycházející z věku, rodinného stavu, vzdělání, zaměstnání rodičů, z příjmu a bydlení rodiny)
- Osobnost rodičů (jejich zdravotní i psychický stav a úroveň jejich společenské adaptace)
- Osobnost sourozenců
- Osobnost dítěte
- Zájem o dítě
- Péče o dítě

Na základě výsledného skóre DFR byly definovány čtyři typy rodin:

a) funkční rodina

- v podstatě intaktní, v níž je zajištěn dobrý vývoj dítěte a jeho prospěch; takových rodin je v běžné populaci většina.

b) problémová rodina

- rodina, v níž se vyskytují závažnější poruchy některých nebo všech funkcí, které však vážněji neohrožují rodinný systém či vývoj dítěte;
- rodina je schopna tyto problémy vlastními silami řešit či kompenzovat za případné jednorázové či krátkodobé pomoci zvenčí;
- problémových rodin se v populaci vyskytuje okolo 12 – 13 %.

c) dysfunkční rodina

- je chápána jako rodina, kde se vyskytují vážné poruchy některých nebo všech funkcí
- rodiny, které ohrožují nebo poškozují rodinu jako celek a zvláště vývoj a prospěch
- dítěte;

- tyto poruchy již rodina není schopna zvládnout sama, a proto je nutno učinit řadu
- opatření zvenčí, tzv. sanace rodiny;
- tyto rodiny tvoří asi 2 %.

d) afunkční rodina

- poruchy jsou tak velkého rázu, že rodina přestává plnit svůj základní úkol a dítěti
- závažným způsobem škodí nebo je dokonce ohrožuje v samotné existenci;
- sanace takové rodiny je bezpředmětná a zbytečná;
- jediným řešením, které dítěti může prospět, je vzít ho z této rodiny a umístit do
- náhradní rodiny či institucionální péče;
- vyskytuje se asi 0,5 takovýchto rodin.

(Vzdělávací institut ochrany dětí, 2001)

Pro náš problém je důležité sledovat poslední dvě kategorie.

2.2.1.3

NEFUNKČNÍ RODINA JAKO RIZIKOVÝ FAKTOR

Nefunkční rodina jako rizikový faktor delikventního chování

„Rodina neplní řádně a náležitě své základní funkce (např. biologicko - reprodukční, sociálně-ekonomickou nebo pedagogicko-psychologickou).“

(Definice podle prof. PhDr. Rudolfa Kohoutka, CSc.)

Rodina, která není schopna zajistit normální vývoj dítěte a plnit požadavky společnosti na výchovu, je označována za rodinu dysfunkční. V dysfunkční rodině existují mezi partnery napjaté vztahy, které narušují rodinné klima, respektive rodinnou soudržnost, bez níž je úspěšná výchova velmi problematická. U některých méně odolných jedinců dochází vlivem těchto napjatých vztahů až k psychické traumatizaci. Narušené vztahy mezi rodiči, provázené většinou častými hádkami, končí stále častěji rozvodem, který bývá v duševním dozrávání dítěte závažným patogenním činitelem, který se nejvíce uplatňuje v období pubescence adolescence. Chování a jednání adolescenta lze charakterizovat větou — „jsem to, čemu věřím.“ Ale čemu on může věřit, když se mu rozpadá jeho důvěrně známý svět právě v nejobtížnějším období jeho života? Narůstá v něm pocit křivdy a rozčarování, které se následně promítne do hierarchie jeho životních hodnot. (Spravedlnost dětem: Význam rodiny pro vývoj osobnosti. 2005)

Děti z dysfunkčních rodin se proto velmi často potýkají s pocitem psychické deprivace, vznikající následkem dlouhodobého neuspokojování citových potřeb a vyznačují se často také některými psychickými zvláštnostmi, někdy až poruchami, negativně ovlivňujícími jejich postupné zařazování do společnosti. Rodiče se jim většinou nevěnují tak, jak by měli a nesledují důsledně náplň jejich volného času. Případná výchovná opatření nemají valného efektu, neboť přicházejí většinou pozdě a navíc bývají značně neadekvátní (tělesné tresty, striktní zákazy, atd.). Při řešení obtížných životních situací tyto děti poměrně často selhávají a mnozí se v důsledku toho obrací k alkoholu a k drogám. Rodina je v každé vývojové fázi skupinou, jejíž jednotliví členové mají určité sociální role, které nějakým způsobem plní, a jsou ve vzájemných vztazích, jež se v průběhu času mění. (Vágnerová, 2004)

Pro správný psychický vývoj dítěte je nezbytná rodičovská autorita. Děti jsou psychicky nevyzrálé a potřebují vedení rodičů, aby se naučily rozeznávat špatné od dobrého a základní pravidla chování. Toho rodiče docílí přiměřeným odměňováním nebo naopak

trestáním dítěte. Podstatou při formování osobnosti dítěte je však vždy emoční vztah k němu a styl (způsob) výchovného řízení. Dítě se během svého života setká s mnoha výchovnými styly a reaguje na ně odlišně. (Mlčák, 2003)

Čáp rozděluje typy výchovy na autokratický, liberální a demokratický a to vždy pro kladný nebo záporný emoční vztah rodičů k dítěti. (Čáp, 1996)

Optimální způsob výchovy je tedy možno vymezit kladným emočním vztahem k dítěti v kombinaci se středním výchovným řízením. Najít však tu správnou „střední míru“ však nebývá vždy lehké. Problém je i v tom, že si mnoho autoritativních dospělých myslí, že jejich způsob výchovy je ten nejlepší a nepřipouští si, že by svůj styl výchovy měli z nějakého důvodu měnit. Na dítě působí v nemalé míře též temperament vychovávajícího, jeho nezralost, případná agresivita, labilita intelektové, somatické či duševní handicapy, nespokojenost s jeho vlastním životem apod. Silně působí zkušenosti dospělého s výchovou, kterou sám zakusil jako dítě v rodině či ve škole. Jde buď o bezděčné nebo o uvědomělé napodobování. Výzkum několika různých autorů vedl ke zjištění, že rodič téhož pohlaví více požaduje a trestá, kdežto rodič opačného pohlaví je spíše mírnější v požadavcích i v kontrole. Je to způsobeno tendencí k rivalitě mezi rodičem a dítětem téhož pohlaví, ale také tím, že rodič má zřetelnější výchovné cíle pro dítě téhož pohlaví. (Čáp, 1996)

Rodina je však pouze jedním z faktorů, které celoživotně ovlivňují mladého člověka v jeho správném zrání. Další v řadě je prostředí školy.

2.2.2 ŠKOLA

2.2.2.1 ŠKOLNÍ SKUPINY

Škola je místem, kde je dítě v podstatě násilím omezeno ve svém svobodném rozletu. Je to místo, kde i to dítě, které bylo doma vychováváno liberálním, volným způsobem, najednou něco musí. Např. sedět v lavici po určitou dobu, nemůže si chodit kam chce, kdy chce, jak chce, dělat si co chce, povídat si co chce. Je to místo, kde není středem pozornosti rodičů, ať již z hlediska péče nebo z hlediska nezájmu, kdy prostě jen musí poslouchat. Učitelé jsou lidé, kteří po dítěti něco vyžadují a nemusí k němu sdílet rodičovský vztah, ostatní děti pak vytvářejí již společenství, ve kterém má každé dítě své místo, a to nemusí být vždy jen místo pozitivní a vyjadřující přijetí. Dítě zde poprvé může pocítit negativní zpětnou vazbu druhých na své chování. Nepřijetí druhými, pocit osamocení a ohrožení, nepochopení, to vše vyvolává opět obrannou reakci, kterou může být mimo jiné také agrese.

Třída jako celek je ve výchově v podstatě jen prostředek nikoli cíl. Činnost žáka je do jisté míry ovlivněna školou a třída zde má podpůrnou či brzdící funkci. Intenzita motivace je ovlivněna také normami a veřejným míněním třídy. Třída také ovlivňuje chování jednotlivců. Osobnost žáka se různě uplatňuje při vytváření třídy jako skupiny. Největší možnost k individuálnímu projevu mají žáci v čelních pozicích.

Třídu vede učitel jako formální, shora vytvořenou skupinu za účelem výchovy a vzdělávání. Ovlivňuje neformální strukturu třídy. Direktivní řízení třídy učitelem nenechává prostor pro samostatné rozhodování. Taktní vztah učitele k jednotlivým žákům a ke třídě je podmínkou úspěšného nepřímého ovlivňování vývoje třídy.

Škola je zprostředkující sférou mezi světem rodiny a světem práce, povolání. Nutné předávání shromážděných zkušeností v kulturní tradici.

(www.astride.estranky.cz/stranka/struktura-a-dynamika-socialni-skupiny-skolni-trida)

2.2.3

VRSTEVNICKÉ SKUPINY A PARTY

Jednou z vývojových potřeb mladého člověka je odpoutání se od rodiny. Nejedná se však o zrušení citové vazby k rodičům, ale o její proměnu. Pubescent proto vyhledává alternativní přirozenou rodinou pospolitost a hierarchii (ovšem bez rodičů - všemohoucích kritizujících autorit) a tu mu v mnoha případech nabízí do té doby příliš nevýrazný činitel společenského uskupení:

Parta

Vrstevnická skupina slouží pubescentům jako opora. Skupinová identita představuje přechodnou fázi v rozvoji individuální identity. Dospívající si určují generační standardy norem, jejichž dodržování striktně vyžadují. Vrstevníci se stávají neformálními autoritami, které mají značný vliv. Potřeba přátelství se zvyšuje, důležité jsou i první lásky.

Právě z posledního odstavce vyplývá, jak velký vliv mají na pubescenty ostatní vrstevníci. Pokud nejsou mladému člověku poskytnuty potřeby sounáležitosti a podpory v rodině, bude si tyto potřeby uspokojovat v komunitě, která mu je nabídne. Potencionální hrozba ztráty kompenzace těchto potřeb pak vede mladého člověka k následování autority komunity, v našem případě nejčastěji party. Sounáležitost v této skupině může být dle mého názoru navíc zesílená faktem, že k této situaci dochází u většiny příslušníků skupiny. Pozitivní emoce, které člen party zažívá uvnitř skupiny, jsou velkou měrou vyváženy negativním postojem k vnějšímu světu dospělých, vztekem a nejistotou vycházející z reálného hierarchického uspořádání ve společnosti. V této přirozené sociální hierarchii má mladý pubescent místo na velmi nízké úrovni, což ho uvádí do konfliktu se svými vlastními představami.

Prostřednictvím sounáležitosti ke skupině se stejným viděním světa se pubescent utvrzuje o správnosti svých hypotéz týkající se okolního světa, redukuje tak počet informací znejišťující hodnotu jeho vlastního vnímání sebe sama. Přirozeně pak brojí proti autoritě, která ho nějakým způsobem omezuje nebo neakceptuje (ať vědomě či nevědomě) jím vytvořenou hierarchii hodnot. Projevy, kterými tato vzpoura manifestuje je nepřeborné množství a záleží především na míře „odporu“ ke společnosti, v jakém stupni nebezpečnosti budou mladí tyto projevy realizovat. (Wágnerová, 2005)

2.3 JAK BOJOVAT S NEŽÁDOUCÍMI JEVY VE SPOLEČNOSTI

2.3.1 PREVENCE, JEJÍ DRUHY A SPECIFIKA

Prevenčí rozumíme veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům spojeným se sociálně patologickými jevy, případně minimalizovat jejich dopad a zamezit jejich rozšíření.

Důraz je kladen zejména na specifickou primární prevenci tj. systém aktivit a služeb, které se zaměřují na práci s populací, u níž lze v případě jejich absence předpokládat další negativní vývoj a který se snaží předcházet nebo omezovat nárůst jeho výskytu. Součástí systému jsou standardy primární prevence, od jejichž naplňování při preventivních aktivitách se očekává dodržení potřebné úrovně a kvality daných aktivit.

Specifické primárně-preventivní programy

V oblasti prevence jsou to programy, které se explicitně zaměřují na určité cílové skupiny a snaží se hledat způsoby, jak předcházet vzniku a rozvoji sociálně patologických jevů. Právě jasná profilace těchto programů (snaha působit selektivně, specificky) na určitou formu rizikového chování odlišuje tyto programy od programů nespecifických. Specifičnost programů je dále dána nutností zaměřit se na určitou cílovou skupinu, jeví se jako ohroženější či rizikovější, než skupiny jiné.

Není (ekonomicky ani odborně) smysluplné, aby všemi typy těchto programů procházely např. všechny děti, ale pouze ty, u nichž předpokládáme vyšší pohotovost k rizikovému chování (ať již z hlediska věkového, sociálního apod.). Nejjednodušší definicí specifických preventivních programů je tzv. ekonomická negativní definice: Programy specifické primární prevence jsou všechny takové programy, které by neexistovaly, kdyby neexistoval problém sociálně patologických jevů, tj. tyto programy by za neexistence fenoménu sociální patologie nevznikaly a nebyly rozvíjeny.

Nespecifické primárně- preventivní programy

Jsou to programy, které tvoří nedílnou součást primární prevence a jejímž obsahem jsou všechny metody a přístupy umožňující rozvoj harmonické osobnosti, včetně možnosti rozvíjení nadání, zájmů, pohybových a sportovních aktivit. Programy nespecifické prevence (např. různé volnočasové aktivity) by existovaly a byly žádoucí i v případě, že by neexistovaly sociálně patologické jevy, tj. bylo by i v takovém případě smysluplné tyto programy rozvíjet a

podporovat. Nеспецифické programy v tomto smyslu nelze vztahovat k určitému fenoménu, jehož výskytu se program snaží předcházet (působí obecně, nespecificky), nebo jeho výskyt alespoň posunout do vyššího věku cílové skupiny. Jako primární prevence jsou s úmyslem získání finančního příspěvku velmi často prezentovány nejrůznější volnočasové aktivity.

Efektivita sociální prevence je obtížně statisticky či ekonomicky měřitelná, lze na ni jen usuzovat, a to z hlediska odhadů sociálních perspektiv jedinců, tj. objektů preventivního působení.

Situační prevence

Staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Prostřednictvím opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. Nejefektivněji působí při omezování majetkové trestné činnosti. Úspěšnost situační prevence je vysoká, je však podmíněna adekvátní volbou opatření a finančními a personálními prostředky do ní vložených.

Zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování zejména dětí a mládeže (využívání volného času, možnosti sportovního vyžití). Těžiště primární prevence spočívá v rodinách, ve školách a v lokálních společenstvích.

Sekundární prevence

Zabývá se rizikovými jedinci a skupinami osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti (specializovaná sociální péče), na sociálně patologické jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, gamblerství, povalečství, vandalismus, internetnické konflikty, dlouhodobá nezaměstnanost) a příčinami kriminogenních situací.

Terciární prevence

Spočívá v resocializaci kriminálně narušených osob (pracovní uplatnění vč. rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání bydlení...). Jejím cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí. (<http://www.icm.cz/primarni-prevence-charakteristika>, staženo 20. ledna 2010)

2.3.2

NEJÚČINNĚJŠÍ PREVENCE – KVALITNÍ VYUŽITÍ VOLNÉHO ČASU

Ve stávající společnosti se projevuje relativní narůstání volného času mladé generace. Je např. osvobožována od mnoha dříve obvyklých povinností souvisejících s chodem domácnosti apod. Mění se systém hodnot nejen mladé generace, ale celé společnosti. Kvalita a intenzita osobního zážitku je nahrazována jeho kvantitou, místo vlastního aktivního konání určité volnočasové činnosti se lidé spokojují s receptivní účastí - tj. sledováním aktivit jiných, přičemž je často přímá osobní účast nahrazována zprostředkováním masmédií, pak se intenzita osobního prožitku z recepce v izolovaném domácím prostředí snižuje, třeba až na pouhou kulisu. Má-li volný čas plnit své poslání, je potřeba vytvářet podmínky a podporovat žádoucí aktivní činnosti, které mohou nabízet zařízení pro volný čas dětí a mládeže.

O volném čase se hovoří jako o rizikovém faktoru, či jako o časované bombě. Jeho množství relativně vzrůstá, kvantita však neznamená automaticky jeho kvalitní využívání. Neovlivňování využívání volného času a výchovy k němu ze strany společnosti a ponechání této oblasti zcela na komerci by mělo nedozírné následky. Pokud není institucionální nabídka v místě dostatečná a odpovídající, mohou si mladí lidé nacházet jiné aktivity, které jsou často společensky nežádoucí. Je známo, že výchova je levnější a úspěšnější než převýchova. Proto prostředky vynaložené do ovlivňování volného času celé mladé generace jsou investicí do budoucnosti. (www.ymcabrno.cekit.cz/files/ic/info/volnycas/volnycas.doc 21. 2. 2010)

2.4

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

2.4.1

VYSVĚTLENÍ POJMŮ

Co si můžeme představit pod pojmem volný čas? Odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost apod. Z hlediska dětí a mládeže je to čas mimo vyučování. Čas, který skýtá dětem velké množství možností, aktivit a činností, které mohou, ale nemusejí dělat. V tom je zásadní rozdíl mezi školou, do které musí chodit, kde musí plnit povinnosti, učit se, připravovat se do ní. Řada dětí dokáže svůj volný čas využívat aktivně, hodnotně a organizovaně, existují ovšem skupiny dětí, které jej plnohodnotně nevyužívají nebo to vůbec nedokáží. Často provozují činnosti živelně, v partě a jsou ohrožovány na zdraví (neorganizované aktivity, nekontrolované ze strany dospělých) nebo inklinují k sociálně patologickým jevům. Jedním z velmi aktuálních úkolů současné společnosti je tyto jevy zamezit, nabídnout dětem a mládeži kvalitní využívání volného času širokou nabídkou volnočasových aktivit. Současně působit na skupiny, které inklinují k těmto projevům a eliminovat je.

Shrňme-li naše poznatky o volném čase, dojdeme k závěru, že jeho efektivní využívání by mělo být nezbytnou součástí moderní společnosti a života každého jedince, především dětí. Optimálním stavem je uvést sféru povinností a volného času do rovnováhy, protože kvalitně strávený volný čas:

- Je protipólem kvalitního pracovního nasazení (ve škole i zaměstnání).
- Podílí se na vytváření hodnotového systému dětí i dospělých.
- Podporuje mnohostranný rozvoj osobnosti jedince (vůle, seberegulačních vlastností aj.).
- Vytváří a ovlivňuje sociální vztahy, sociální interakci a komunikaci.
- Mnohé aktivity podporují zdraví, tělesný vývoj a zdravý životní styl.
- Působí efektivně jako prevence sociálně patologických jevů.

Volný čas, jeho naplňování a využívání, je téma ožehavé a zasahující do řady oblastí. Otázky volného času, jeho pojmové a obsahové vymezení, stejně jako kvalita jeho využívání patří mezi témata ve vyspělých státech značně frekventovaná. Volný čas je problém pedagogický, sociologický, psychologický, ale je také úspěšným podnikatelským odvětvím, které jde často proti pedagogickým a společenským snahám. (Pávková 2002)

Aktivity volného času mohou mít charakter aktivní nebo receptivní. Potřeby realizované ve volném čase nemají charakter uhájení prosté existence, avšak psychická hranice mezi potřebami zbytnými a nezbytnými je proměnlivá, je podmíněna historicky, lokálně, osobností dítěte, mladého člověka atd.. Uspokojování potřeb volného času mladého člověka se může bezprostředně projevit dle známého úsloví: "Kdo si hraje - nezlobí". Neuspokojování může naopak mít odraz ve skryté frustraci vedoucí až k různým formám agresivity a dalších společensky nežádoucích projevů. Návyky využívání volného času se vytvářejí v dětství a základy si jedinec nese po celý život.

(www.ymcabrno.cekit.cz/files/ic/info/volnycas/volnycas.doc 21. 2. 10)

Výchova mimo vyučování

Výchova mimo vyučování probíhá mimo povinné vyučování, mimo bezprostředního vlivu rodiny, probíhá v instituci. Má vést jedince k osvojování si hodnot a napomáhat tak rozvoji jeho psychických i fyzických kvalit. Má přinést kompenzaci jednostranné zátěže, rozvoj žádoucích zájmů, umožňuje získat praktické životní zkušenosti, uspokojení touhy po seberealizaci, sebeúctě, kompenzace nedostatků sociálního prostředí, rozvoj organizátorských schopností, využití praktických dovedností, vést k vzájemné spolupráci, aktivitě, toleranci a respektování práva každého občana. (Pávková 2002)

2.4.2

ORGANIZACE PRO VOLNÝ ČAS

Stát ovlivňuje volný čas dětí a mládeže, aniž při tom narušuje jeho základní specifika. Státní zainteresovanost spočívá: v zakládání a financování sítě zařízení pro volný čas dětí a mládeže, ovlivňování jejich činnosti k pestré a diferencované nabídce pro různé věkové a sociální skupiny v různých zájmových činnostech v pomoci organizacím, sdružením a spolkům pracujícím s dětmi a mládeží ve vytváření podmínek pro uspokojování tužeb dětí a mládeže po spontánní aktivitě ve volném čase ve vytváření kladných postojů dospělých členů společnosti k výchově dětí a mládeže ve volném čase v konstituování pedagogiky volného času, včetně výzkumné činnosti a podílu na přípravě pedagogů volného času ať již profesionálních nebo dobrovolných vytvářením informačního systému k aktivitám volného času dětí a mládeže.

Jedním z hlavních úkolů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (v textu MŠMT) je péče o účelné využívání volného času dětí a mládeže. Ministerstvo zřídilo a určitým způsobem ovlivňuje řadu subjektů zaměřených na práci s dětmi a mládeží, rozděluje svoji péči o mimoškolní činnost mladé generace do dvou základních oblastí. První je přímá práce s dětmi a mládeží prostřednictvím účelových, ve většině státních institucí zařazených v síti škol školských zařízení. Druhá oblast je zaměřena na pomoc a podporu občanským sdružením, které programově pracují s dětmi a mládeží.

Za významný nástroj státního působení na děti a mládež jsou považována střediska pro volný čas dětí a mládeže, kterých je dnes v ČR 290. V obecném povědomí se prezentují jako domy dětí a mládeže, případně stanice zájmových činností dětí a mládeže. Jsou to samostatné právní subjekty, které v ČR tvoří ucelenou síť pod gescí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, kdy jejich zřizovateli jsou převážně školské úřady. Stěžejní je jejich systematická, pravidelná práce s dětmi a mládeží ve stálých celoročně pracujících zájmových útvarech. Svoji pozornost dále soustřeďují především na realizaci akcí příležitostné zájmové činnosti, spontánní činnost, na systematickou práci s talentovanými dětmi a mládeží a v neposlední řadě na realizaci prázdninových aktivit.

Určitou obdobou středisek jsou školní kluby, které jsou součástí škol. V době mimo vyučování poskytují školy prostor pro různé formy organizované zájmové činnosti. Žáci školy pod odborným vedením učitelů se zde mají možnost věnovat, dle svého naturelu, zejména činnosti ve stálých zájmových útvarech a kroužcích.

Specifickou aktivitou určenou zpravidla talentovaným dětem a mladým lidem jsou soutěže, festivaly a přehlídky. Touto formou seberealizace a dalšího vzdělávání si mohou účastníci porovnat úroveň svých znalostí v různých oblastech - matematice, v přírodních vědách, v jazycích, společenských vědách, v kultuře a umění, technických oborech.

MŠMT se stará i o komplexní problematiku tělovýchovy. O sportovně talentovanou mládež pečují občanská sdružení v tělovýchově i sportovní svazy. V této péči se pokračuje jak díky finančním dotacím státu, tak v mnoha sportovních odvětvích i na základě vlastních prostředků sportovních svazů, tělovýchovných jednot a sportovních klubů.

MŠMT podporuje a napomáhá v péči o děti a mládež i dalším subjektům. Jejich nejvýznamnějšími představiteli jsou občanská sdružení dětí a mládeže. Od roku 1991 každoročně vyhlašuje MŠMT "Programy podpory a ochrany dětí a mládeže". Jeho cílem je finanční podpora organizačního a materiálního zajištění širokých a pestrých forem účelného využívání volného času zejména neorganizovaných dětí a mladých lidí. (www.ymcabrno.cekit.cz/files/ic/info/volnycas/volnycas.doc 21. 2. 10)

V této oblasti se také dlouhodobě pohybují soukromé subjekty, které se výrazným způsobem podílejí na vytváření široké nabídky volnočasových aktivit. Jejich význam, myslím, nesnižuje ani fakt, že jsou většinou finančně náročnější.

3

PRAKTICKÁ ČÁST

(zmapování možností využití volného času ve Slaném)

3.1

CHARAKTERISTIKA MĚSTA SLANÝ

Slaný je středně velké město ve Středočeském kraji s přibližně 18 000 obyvateli. Naši sledovanou problematiku poměrně významně ovlivňuje jeho poloha. Leží totiž 40 km od Prahy a 15 km od bývalého okresního města Kladna. Obě tato města disponují velkou nabídkou v oblasti aktivit. Nejedná se však jen o kvalitu, ale především o atraktivnost nabídky související především s finanční náročností.

Není však důvod k negativním úvahám, neboť všechny organizace ve městě, které se volnočasovými aktivitami zabývají, vykazují trvale velmi dobré výsledky. Dalším faktem, který je pro naše šetření důležitý je počet mladých lidí ve městě, ve sledované skupině náctiletých. Počet byl zjištěn na matrice Městského úřadu a představuje počet náctiletých s trvalým pobytem ve Slaném a ve velmi blízkém okolí. Celkový počet je 4300.

Naše šetření nelze řešit na základě jednoduché matematiky, systémem $1+1=2$, neboť vztah počtu osob k nabízeným možnostem, je velmi složitě hodnotitelný a vstupuje do něj řada důležitých faktorů. Hodnotit tak můžeme pouze kvantitu a pestrost nabídky.

Organizace, jež zabezpečují tuto nabídku se rekrutují z celého spektra společenského života našeho státu. Zastoupeny jsou zde státní organizace, ale i ryze soukromé subjekty. Jejich strukturou se zabývám v následující kapitole.

V další kapitole již zmapuji činnost jednotlivých subjektů. Jednotlivé organizace jsou seřazeny podle množství a kvality nabídky volnočasových aktivit. Pořadí zároveň odpovídá umístění na pomyslnému žebříčku důležitosti a úspěšnosti v této oblasti. Při šetření byly použity téměř všechny metody k získání informací. Tou nejdůležitější byla rozhodně metoda osobního rozhovoru s osobami pověřenými vedením jednotlivých subjektů. Ve třech případech jsem měl možnost čerpat a analyzovat základní dokumenty organizací (výroční zprávy, pověřovací listiny, aj.). V případě soukromých subjektů jsem čerpal informace na internetu a reklamních letácích. Výsledným výstupem je kvantita nabízených služeb a jejich skutečné využití ve sledovaném období roku 2009.

3.2

STRUKTURA ORGANIZACÍ NABÍZEJÍCÍCH VOLNOČASOVÉ AKTIVITY VE SLANÉM

Pokud chceme zachovat hierarchii důležitých státních institucí, pak první ze škály organizací jsou subjekty řízené a podporované státem (Krajský úřad). Mezi ně patří všechny střední školy ve městě, Dům dětí a mládeže Ostrov a Zájmová umělecká škola Slaný. V důležitosti druhé a velmi významné je samotné město Slaný. Naše město se zapojuje jednak svou vlastní činností (odbor školství, odbor kultury a sportu, odbor preventivní ochrany před nežádoucími jevy), ale svojí druhou, velmi důležitou částí aktivit, což je financování nebo spolufinancování dalších organizací. Jedná se o sportovní a kulturní subjekty, které svoji činnost nedokáží udržet na vlastní náklady (zimní stadion, městský aquapark, tenisový klub, fotbalový areál aj.).

Město Slaný finančně dotuje i další řadu organizací, a to jsou subjekty s celostátní působností např. sportovní kluby, Junák, Sokol aj. Právě tyto organizace zaujímají v poslední době jedno z předních míst na žebříčku nabízených aktivit.

V pomyslném výčtu nesmíme zapomenout na soukromé subjekty, neboť ty hrají v dnešní moderní době velmi výraznou roli v oblasti nabídky aktivit. Jejich služby mohou být flexibilnější a mohou se snadněji přizpůsobit moderním trendům, protože jejich cílovou skupinou je často malý a specializovaný okruh náctiletých (horolezecká stěna, posilovny, výuka bojových umění aj.).

Poslední v řadě je nutné, alespoň na tomto místě připomenout jednorázové zájmové akce všech možných společenských organizací. Jejich přínos je svojí pestrostí, ale především svým sociálním dopadem v oblasti socializace. Každá taková akce bývá totiž akcí celospolečenskou a tudíž věkově rozmanitou. V mé práci jsem se však zaměřil na organizace pracující s režimem pravidelné nebo cyklické činnosti, protože právě ty v mladém člověku formují vlastnosti jako cílevědomost, stálost, ctízádobnost, zdravou soutěživost, které jsou z celospolečenského hlediska ty nejdůležitější. V další kapitole již zmapuji činnost jednotlivých subjektů. Jednotlivé organizace jsou seřazeny podle množství a kvality nabídky volnočasových aktivit. Pořadí zároveň odpovídá umístění na pomyslném žebříčku důležitosti a úspěšnosti v této oblasti. Při šetření byly použity téměř všechny metody k získání informací. Tou nejdůležitější byla rozhodně metoda osobního rozhovoru s osobami pověřenými vedením jednotlivých subjektů. Ve třech případech jsem měl možnost čerpat a analyzovat základní dokumenty organizací (výroční zprávy, pověřovací listiny, aj.). V případě soukromých subjektů jsem čerpal informace na internetu a reklamních letáčích. Výsledným výstupem je kvantita nabízených služeb a jejich skutečné využití ve sledovaném období roku 2009.

3.3 VLASTNÍ SLEDOVÁNÍ ČINNOSTI

3.3.1 ORGANIZACE ŘÍZENÉ STÁTEM (ZŘIZOVATEL STŘEDOČESKÝ KRAJ)

1. STŘEDISKO VOLNÉHO ČASU „OSTROV“

- Nejvýznamnější organizací ve městě je Středisko volného času „Ostrov“ (dále jen Ostrov), která je nástupnickou organizací bývalého Dětského domovu mládeže. Tato organizace je nejvýraznějším článkem v oblasti volnočasových aktivit. Její výsadní postavení je dáno kapacitou volných míst pro uchazeče, širokým spektrem nabídky aktivit a především počtem odborných zaměstnanců i externích pracovníků.
- Většina externích (často dobrovolných) pracovníků pochází z řad bývalých frekventantů. Ostrov je specifická organizace tím, že si na svoji základní činnost nemusí vydělávat, ale je financována státem, včetně platů základních zaměstnanců. Z toho je zřejmé, že dveře jsou otevřeny neomezenému množství náctiletých z celého sociálního spektra rodin ve Slaném.
- Ostrov se věnuje věkové kategorii 6 – 20 let. Pro naše sledování jsem se věnoval nabídce pro náctileté 13 – 19 let. Jak jsem již poznamenal, mnoho docházejících z této kategorie pracuje ve středisku již ve funkci pomocníků nebo asistentů pod odborným vedoucím.
- Zvolil jsem několik forem sledování činností této organizace. Jednou z nich bylo seznámení se s výroční zprávou Ostrova. Zde jsem získal kvantitativní údaje. Za nejdůležitější však považuji několikanásobnou návštěvu zařízení a neformální debatu s ředitelkou a ostatními pedagogy. V následujících řádcích a tabulkách je souhrn skutečností zjištěných v tomto zařízení.

Charakteristika střediska volného času

Dům dětí a mládeže „OSTROV“ (dále jen „OSTROV“) ve Slaném je školské zařízení. Hlavní předmět činnosti vymezuje školský zákon č.561/2004., o předškolním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání „OSTROV“ nabízí dětem, mládeži i dospělým v minulém školním roce všechny základní činnosti přímé výchovné činnosti, které umožňuje školský zákon podle § 118. Přímou výchovnou činnost rozšiřuje o činnost doplňkovou úzce související s činností hlavní.

Obecné cíle:

Harmonický rozvoj osobnosti člověka s poznávací a sociální způsobilostí, získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví, výchova k profesní orientaci, výchova ke zdravému životnímu stylu.

Dlouhodobé cíle:

- prevence negativních jevů a její uplatňování v SVC
- vytváření návyků pro účelné naplňování volného času rozvíjením klíčových kompetencí
- péče o talentované děti a mládež
- vytvoření a udržování týmu pedagogů a odborníků pro volný čas, kteří znají různorodé formy práce a jsou ochotni se dále rozvíjet
- spolupráce s dalšími organizacemi, které nabízejí volnočasové aktivity,
- spolupráce se školami a školskými zařízeními, spolu s nimi se stát součástí společenského dění ve městě

Průběžné plnění obecných a dlouhodobých cílů umožnily téměř všechny oblasti hlavní činnosti SVC, především oblast estetická, oblast společenských věd, oblast tělovýchovy a sportu, v omezené míře oblast vědy a techniky a environmentální výchovy. K plnění cílů přispěl též výchovně vzdělávací program v oblasti dopravní výchovy. Nemalý podíl především v oblasti výchovy k zdravému životnímu stylu, environmentální výchově a regenerační a relaxační části života dětí a mládeže přispívá též dlouhodobá činnost (tábory, prázdninová soustředění, letní ozdravné pobyty).

Z celkového počtu zaměstnanců je:

73% odborníků - odborné vzdělání, certifikace, dlouholetá praxe v oboru (min.5let)

47% pedagogů - absolvent pedagogického minima nebo jiného vzdělávacího kurzu

Vzhledem k nedostatku prostor, využívá Ostrov další místa, vždy po dohodě s jejich majiteli nebo provozovateli. Např. pro zájmový kroužek automodelářství slouží dvě místnosti (dílna + vlastní 27m dlouhá autodráha/. Budovu kromě „OSTROVA“ využívá řada dalších institucí/ZUŠ, Úřad práce). Dále jsou uvedeny další využívané prostory.

Město Slaný HALA BIOS

Nejtkova 1097, 27401 Slaný (pronájem)

Využití k pravidelnému zájmovému vzdělávání – sportovní kroužky. Velmi dobré podmínky pro sportovní využití dětí a mládeže. Město Slaný účtuje 250Kč/hodinu, tak jako pro ostatní školská zařízení.

Město Slaný MĚSTSKÉ DIVADLO

Wilsonova 575, 27401 Slaný (pronájem)

Využití ke zkouškám a hrám dětského divadelního souboru Dětská scéna. Nadstandardní podmínky ke zkouškám přímo ve slánském divadle. Překážkou bývají časté změny zkoušek kvůli komerčním pronájmům divadla. Tato skutečnost je však malou překážkou pro děti, které mohou pobývat v tzv. velkém kamenném divadle.

Atelier „HLINĚNKA“

Šultysova 518, 27401 Slaný (vlastník budovy Středočeský kraj)

Výtvarný a keramický atelier. Nabídka zájmového vzdělávání pro děti, mládež a dospělé, školy a předškolní zařízení. Příležitostná zájmová činnost pro veřejnost.

Další místa, kde provozuje „OSTROV“ svoji činnost:

Rekreační zařízení Bílichov v majetku Středočeského kraje, správa OU a učiliště Vrapice. K 31. 8. stále zapůjčeno celoročně k táborové činnosti a k víkendovým akcím, výletům. Využití bilichovské základny je časově omezené.

Ostatní sportoviště (převážně 3.ZŠ), další zařízení města Slaného, ostatní venkovní prostory ve Slaném.

Činnost střediska volného času

1. Pravidelná zájmová činnost (k 31. 12. 2009)

ÚDAJE V TABULKÁCH JSOU JIŽ UPRAVENY A KORESPONDUJÍ S VĚKOVOU KATEGORIÍ NAŠÍ SLEDOVANÉ SKUPINY NÁCTILETÝCH

Název zájmového útvaru	počet		počet celkem
	dospělí		
Anglický jazyk – pokročilí			12
Anglický jazyk	4		4
Automodelářství	4	8	4
Deskové hry	4		4
Doučování matematiky	5		5
Country tanečky	11		11
Country tance	7	7	7
Florbal I.	29		29
Florbal II.	25		19
Futsal – chlapci	21		14
Hudební studio	4		4
Keramika – předškolní děti	30		30
Keramika – začátečníci	13		13
Keramika – začátečníci	15		15
Keramika – pokročilí	8		8
Keramika – pokročilí	10		10
Kytara	8		8
Míčové hry	8		8
Mladý chovatel	13		13
Moderní tanec I.	13		13

Moderní tanec II.	15		15
Moderní tance III.	32		32
Plavání	7		7
Papír.a plast. modelářství	3		3
Rybář	10		10
Šachy	13		13
Tvořivá hudební výchova	11		11
Výpočetní technika	11		11
celkem			310

2. Příležitostná zájmová činnost

*Nabídnuto 78 akcí převážně o víkendech a prázdninách, **uskutečněno 44***

Název příležitostné zájmové činnosti	Datum	Počet účastníků celkem
Úklid lesopark Háje - enviroment	13.9.	3
Cyklovýlet – sport, enviroment	20.9.	11
Pohádkový les – dospělí pro děti	27.9.	21
Tvořivá soboty – rukodělná činnost, kreativita	11.10.	8
Zájezd na fotbalové utkání, sport, společenská událost	19.10.	8
Den kola – dopravní výchova	19.10.	3
Výlet do ZOO - enviroment	25.10.	8
Deskové hry	29.10.	4
Setkání dětí z tábora - organizačně	29.10.	8
Drakiáda - organizačně	15.11.	5

Strašidlácký večer- organizačně	21.11.	13
Mikulášská pro veřejnost- organizačně	28.11.	10
Mikulášská pro firmu MITSUBISHI- organizačně	29.11.	10
Mikulášská pro firmu LINET- organizačně	1.12.	10
Zájezd do divadla S+H- organizačně	6.12.	4
Vánoce s Ježíškem - organizačně	9.12.	5
Turnaj v bowlingu - organizačně	13.12.	29
Turnaj ve volejbale pro veřejnost – sport, fair play	20.12.	24
Turnaj ve florbale	29.12.	36
Dívka roku – základní kolo ve Slaném: společensko vědní	24.1.	114
Hry pro děti – pololetní prázdniny- organizačně	30.1.	16
Keramický festival	14.3.	48
Vítání jara - organizačně	15.3.	17
Slánské tančení	28.3.	90
Jarní jarmark – rukodělná činnost	28.3.	20
Turnaj ve florbale pro děti a mládež – velikonoční prázd. - organizačně	9.4.	92
Keramický festival – soutěž, evidence příchozích, hodnotících	12.4.	40
Turnaj v Pétanque	18.4.	14
týDen Země – enviroment, promítání přír. filmů	20.4.	31
týDen Země - enviroment, promítání přír. filmů	21.4.	12
týDen Země - Happening	22.4.	40
Den dětí - organizačně	30.5.	30

Diskotéka pro děti- organizačně	12.6.	5
Rozlučková párty „OSTROVA“	20.6.	54
Akademie „OSTROVA“	23.6.	94
Celkem		1047

3. Pobytové akce

Datum	Název akce	Počet účastníků	celkem
26. – 27.9.	Setkání dětí z letního tábora La Venta 1. turnus - organizačně	10	10
18. – 19.10.	Setkání dětí z letního tábora La Venta 3. turnus - organizačně	10	10
CELKEM			20

4. Další činnosti zájmového vzdělávání

Uvádím aktivity zájmových útvarů (turnaje, akce), které nabízejí nejen pro své členy, ale i ostatní veřejnost.

Název	Počet akcí	Počet účastníků celkem
Soubor závodů na autodráze, pořadatel: AUTOMODELÁŘSTVÍ	7	98
Rybářské závody, pořadatel: Rybář	1	15
Taneční soustředění	1	30
Šachový turnaj, pořadatel: Šachový klub	2	6
Účast na tan.soutěži Taneční pohár	1	21
Účast na tan.soutěži Benešovský medvěd	1	21
CELKEM	13	191

5. Práce s talenty

<i>Datum</i>	<i>Název akce</i>	<i>Počet účastníků</i>
24.9.	Slánská míle - cross	40
8.10.	Turnaj ve futsale	60
18.11	Turnaj v basketbale	31
20.11.	Turnaj v basketbale dívky	15
31.3.	Soutěž ve sportovní gymnastice	11
21.4.	Duatlon	17
13.5.	Středočeský taneční pohár – krajské kolo	10
14.5.	Volejbal pro příchozí	12
26.5.	Atletická olympiáda	8
	CELKEM	204

6. Spontánní činnost

Komentář: Po stanovení jasných pravidel docházky do klubů se počet zájemců ustálil. Do klubu může přicházet každý zájemce, ať je to člen ZV nebo děti z „ulice“. Typ spontánní činnosti pouze s dohledem vedoucího v klubu PAVLAČ:

práce s PC, internetem, hry na Play Stationu, biliár, stolní fotbal, šipky, deskové hry, časopisy

<i>Spontánní činnost</i>		<i>Celkem</i>
spontánní hry v klubu „PAVLAČ“	leden	34
spontánní hry v klubu „PAVLAČ“	únor	35
spontánní hry v klubu „PAVLAČ“	březen	24
spontánní hry v klubu „PAVLAČ“	duben	10
spontánní hry v klubu	květen	18

„PAVLAČ“		
spontánní hry v klubu „PAVLAČ“	červen	2
spontánní hry v klubu „PAVLAČ“	říjen	12
spontánní hry v klubu „PAVLAČ“	listopad	6
spontánní hry v klubu „PAVLAČ“	prosinec	9
CELKEM		150

Spontánní aktivity v klubu „PAVLAČ“:

Právě nabídka pro mládež, která nemá zájem se organizovat v kroužcích či jiných pravidelných aktivitách, nemá vyhraněného koníčka, případně nemá rodiče, kteří by je k nějaké smysluplné činnosti cíleně vedli. Klub navštěvuje mládež z „ulice“, ale i ti, kteří čekají na kroužek nebo přespólní na svůj autobus. Tak dochází k přirozené integraci různých skupin mládeže s nepřímým dozorem pedagogického pracovníka.

Závěr, hodnocení

Nikdy jsem se podrobněji nezabýval činností této organizace, protože mne moje vlastní aktivity plně zaměstnávaly. Velice mile mě proto překvapila obrovská nabídka volnočasových aktivit Ostrova. Teprve nyní si uvědomuji všudypřítomné letáky a upoutávky, které mám celý život kolem sebe. Zájem o střediska volného času trvá a dokonce se i zvyšuje. Rodiče v ně mají důvěru, protože si jsou vědomi, že v těchto zařízeních pracují profesionálové, prověřovaní nesčetnými kontrolami a nařízeními. Naopak by se práce v nich dala ještě rozšiřovat. Stálý zájem o nabídku volnočasových aktivit ze strany veřejnosti i přes velkou konkurenci neziskových organizací a škol trvá.

Chtít zhodnotit práci „ OSTROVA „ pouze z kvantitativního hlediska by bylo velmi zcestné, nespravedlivé a nakonec nic nevypovídající o kvalitě společenských dopadů jejich práce. Na tomto místě tedy předkládám jen strohý přehled počtů zúčastněných v jednotlivých pořádaných aktivitách.

Pravidelná zájmová činnost	310
Příležitostná zájmová činnost	1047
Další činnosti zájmového vzdělávání	191

Pobytové akce_.....	20
Práce s talenty	204
Spontánní činnost	150

„ OSTROV „ je organizace, která se především zaměřuje na organizování volného času pro školní mládež. Zjištěné počty však svědčí o tom, že pro velké množství mladých lidí školní docházkou nic z jejich aktivit v „ OSTROVĚ „ nekončí. Velmi pozitivně hodnotím především počet mladých v pravidelných zájmových činnostech. Počet u příležitostných zájmových činností zase svědčí o nápaditosti a atraktivitě pořádaných akcí.

Pobytové akce zcela logicky zahrnují pouze úzký okruh vlastních vychovaných instruktorů a pomocníků. Co však lze hodnotit velmi kladně, je práce s talenty. V mnou sledované problematice se jeví jako velmi zajímavý počín „ OSTROVA „, spontánní činnost klubu „PAVLAC“

Právě nabídka pro mládež, která nemá zájem se organizovat v kroužcích či jiných pravidelných aktivitách, nemá vyhraněného koníčka, případně nemá rodiče, kteří by je k nějaké smysluplné činnosti cíleně vedli. Klub navštěvuje mládež z „ulice“, ale i ti, kteří čekají na kroužek nebo přespoují na svůj autobus. Tak dochází k přirozené integraci různých skupin mládeže s nepřímým dozorem pedagogického pracovníka.

Souhrnně hodnotím činnost organizace „ OSTROV „ velmi kladně. Kromě velmi konkrétních faktů, svědčících o dobré práci, jsou zde ještě neoddiskutovatelně významné celospolečenské dopady. Organizace vede mládež k trvale kvalitnímu trávení volného času, ke stálosti, kamarádství, zdravé soutěživosti, vzájemné úctě, ohleduplnosti a dalším kvalitním vlastnostem, které náleží k osobnosti člověka.

Za jakýsi vrchol činnosti považuji výchovu vlastních instruktorů a pomocníků z řad mládeže. Činnost „ OSTROVA „ také mladé lidi velmi pozitivně ovlivňuje při výběru budoucího povolání.

Na výsledcích práce „ OSTROVA „ je vidět, že vedení a kolektiv pedagogických pracovníků odevzdává pro společnost více, než jim určuje míra jejich pracovních úvazků. Rozhodně jim za to patří dík celé společnosti

3.3.2

ČINNOST MĚSTA (ODBOR PREVENCE)

Vedení města věnuje fenoménu volného času mládeže velkou pozornost, neboť ví, že jedině tudy vede cesta k omezení rizikového chování mládeže ve Slaném. Město se přihlásilo do „Komplexního součinnostního programu prevence kriminality“, vyhlášeného Hejtmanem Středočeského kraje v roce 2008. Součástí tohoto programu jsou kromě preventivních opatření jako zvýšení bezpečnosti v ulicích města, modernizace kamerového systému, dopravně-kontrolních akcí také dlouhodobé akce, které se zaměřují na městskou mládež a její aktivity v ulicích města. Vedení města si stanovilo jasná pravidla a zásady své činnosti, vedoucí ke zkvalitnění trávení volného času pouliční mládeže. Cílovou skupinou se stala neorganizovaná mládež - děti a mládež, kteří nemají vyhraněné zájmy, nedovedou strukturovat volný čas, nemají pozitivní vzory v rodině ani blízkém okolí a mají sklony experimentovat s rizikem. Na tomto místě ještě předkládám zásady dlouhodobé činnosti města v této oblasti

- navrhnout dětem určitý způsob trávení volného času, který je smysluplný (nepatologický) a žádoucí i pro dospělé, musíme své konání vést tak, aby děti nepoznaly náš záměr a musíme opustit zjevně direktivní přístup.
- Zmapujme si místa, kde se v lokalitě děti a mladí lidé volně shromažďují ve volném čase, tam je najdeme. Pokud je to možné situujeme realizaci volnočasových aktivit do jejich blízkosti (např. klubovna, hřiště, streetballové koše, apod.).
- Zjistěme o co mají zájem. Co jim chybí.
- Vždy musíme počítat s tím, že se děti a mladí lidé nebudou chovat tak, jak bychom si přáli. Pracujeme s rizikovou skupinou. Musíme zajistit vhodným způsobem „kontrolu“, popř. dohledové aktivity.
- Dalším důležitým východiskem při plánování volnočasových aktivit dětí je zjištění věkového a sociálního složení cílové skupiny (skupin).
- Věkové skupiny nelze libovolně promíchávat.
- Nesnažme se vše zvládnout vlastními silami tam, kde existují vhodnější realizátoři, kteří mají zkušenosti
- Aktivity průběžně sledujme, vyhodnocujme a upravujme strategie dalšího postupu.

Jako základní předpoklad pro splnění těchto úkolů se stalo vybudování dostatečného množství hřišť a sportovních zařízení uličního typu. Stávající dětská hřiště s pískovištěm a prolézačkami se ukázala jako naprosto nevhodnou, ba dokonce rizikovou lokalitou pro trávení volnočasových aktivit náctiletých. Bylo třeba vybudovat nebo upravit nová místa, tomuto účelu vhodnější. Je to však cesta finančně náročná.

V této oblasti město vykonalo obrovský kus práce v letech 2002 – 2008, kdy vybuďovalo velké množství sportovních míst, trvale přístupných mládeži. Zde bych uvedl pár příkladů.

Hřiště s umělým povrchem - Oranžové hřiště (příloha č. 1)

Začátkem září 2008 bylo otevřeno při 3.ZŠ ve Slaném v Rabasově ulici Oranžové hřiště. Vzniklo ve spolupráci s Nadací ČEZ. Hřiště je celoročně volně přístupné veřejnosti pro hru malého fotbalu, nohejbalu, volejbalu a tenisu, samozřejmě v případě, že na něm neprobíhá výuka. Nápad vybudovat nové hřiště totiž vzešel ze strany vedení školy, kteří už také věděli, kde by město mohlo požádat o peníze. Během týdne škola vypracovala návrh, jak by hřiště mělo vypadat a město podalo žádost nadaci ČEZu, která poskytla dotaci ve výši 2 milióny korun. Z městského rozpočtu byla vyhrazena částka 750 tisíc korun a základní škola zaplatila vybavení. Na projektu také participovala Asociace školních sportovních klubů.

Slánská in line dráha (příloha č.2)

Dne 19. 6. 2008 ve 14.00 hod. byla slavnostně otevřena in-line dráha ve Smečenské ulici. In-line dráha byla citlivě umístěna do stávajícího parku, který byl po odstranění ubytoven Sandra bez využití. Dráha byla navržena Ing. Radovanem Barsou se snahou minimálně zasahovat do zeleně, kácet stromy a provádět terénní úpravy

Zprovoznění I. etapy bylo 5.9.2007 včetně provedení nových asfaltových povrchů dvou hřišť pro volejbal, nohejbal a tenis. Jedno hřiště bylo vybaveno ochranným oplocením. Výstavba první etapy obsahovala vybudování 241,60 m dlouhé dráhy o šířce 3 m a 2 ks laviček, přeložku stávajících silnoproudých kabelů s úpravou přístupové cesty ke stávající trafostanici a položení kabelů veřejného osvětlení se šesti stožáry (dráha není určena pro noční bruslení).

II. etapa byla zahájena 7. 4. 2008 a dokončena 18. 6. 2008. Bylo provedeno prodloužení dráhy o 186,60m, výstavba altánu (4 x 4 m), osazení 13 ks laviček a informační tabule,

provedení ochranného oplocení druhého hřiště. Celková délka in-line dráhy o šířce 3 m je 428,20 m. In-line dráha a dvě hřiště jsou celoročně volně přístupné.

Slánský Skatepark (příloha č.3)

V roce 2006 byl z prostředků města vybudován krásný skatepark, který je situován do klidné zóny mimo centrum města, poblíž lesoparku Háje. Svou velikostí a vybaveností vyhovuje všem začátečníkům i zdatnějším pokročilým. Dráha je trvale pod dohledem kamerového systému. Ihned po dostavbě se stala nejvyhledávanějším sportovním hřištěm. Je trvale přístupná veřejnosti.

Malá street hřiště na basketbal (příloha č.4)

Malá street hřiště na stolní tenis

Malá street hřiště na míčové hry

V roce 2008 byla také ukončena výstavba víceúčelových městských sportovních hřišť. Jedná se o celkem 11 míst po celém obvodu města. Místa jsou navržena tak aby byla co nejlépe a nejrychleji dostupná co nejširšímu okruhu mládeže. Větší sídliště jsou vybavena i několika různými typy hřišť. Všechna tato hřiště jsou pod stálým dohledem kamerového systému a podléhají režimu zvýšené kontroly Městskou policií. Všechna tato zařízení se stala neodmyslitelnou součástí urbanistického obrazu města. Rodiče dětí velmi kladně hodnotí stupeň bezpečnosti, který tato zařízení mají. Hřiště jsou také pod kontrolou neviditelných pohledů občanů města.

Naplněnost těchto hřišť je důkazem správného směru činnosti Odboru prevence rizikového chování mládeže při MÚ Slaný.

V další kapitole se budeme věnovat činnostem subjektů, které jsou přímo řízeny a financovány MÚ Slaný.

Město Slaný má samozřejmě obrovskou možnost ovlivňovat sféru volnočasových aktivit pomocí finančních dotací subjektům, které se touto problematikou trvale a odborně zabývají.

3.3.3

ORGANIZACE ŘÍZENÉ MĚSTEM

Víceúčelová sportovní hala Slaný

Největším zařízením města Slaný je komplex sportovních zařízení spravovaný společností Víceúčelová sportovní hala Slaný spol. s r.o. a nachází se na jihozápadním okraji města Slaného. Majitelem tohoto zařízení je královské město Slaný. Z historického hlediska se začal rýsovat v roce 1978, kdy vedle funkčního atletického stadionu se škvárovou dráhou vyrostla a byla uvedena do provozu krytá zimní hala. Můžete zde také najít fotbalové hřiště se soběstačným zázemím a o krytou plaveckou halu zaměřenou spíše pro širokou veřejnost zabezpečením zábavných zařízení charakteru aquaparku.

V prostorách zimního stadionu se samozřejmě nachází kvalitně udržovaná ledová plocha a v její těsné blízkosti v přízemí stadionu je rozmístěno 10 šaten pro hokejová mužstva. V budově je i hotel s kapacitou 86 lůžek, při využití přistýlek se počet ubytovaných může zvýšit až na 106.

Pod jižní tribunou se nachází "Bufet" s možností rychlého občerstvení. Severní tribuna pod sebou skrývá velkou tělocvičnu zařízenou pro míčové hry, zvláště basketbal. Dále se zde nachází v současnosti módní squash a dvě dráhy na bowling. V zázemí této tribuny můžeme dále najít zařízení pro rehabilitaci, včetně sauny.

Se severní tribunou sousedí moderně vybavená restaurace. Restaurace je vybavena televizním okruhem a rozvodem počítačové sítě napojené na internet. Ve fitness centru probíhají cvičení všech forem aerobiku. Nyní blíže k jednotlivým zařízením z hlediska využití pro volnočasové aktivity.

Ledová plocha

V prostorách zimního stadionu se nachází kvalitně udržovaná ledová plocha a v její těsné blízkosti v přízemí stadionu je rozmístěno 10 šaten pro hokejová mužstva. Led je pravidelně vytížený (obsazený) v pracovních dnech od 14.00 do 24-01.00 hodin. Ve dnech pracovního volna je ledová plocha využita od 7.00 až do 01.00 hodin.

Led pravidelně pro své tréninky a domácí zápasy obsazují družstva HK Lev Slaný, HC Řisuty, HC Zlonice a dále mužstva, která zde hrají pouze své domácí mistrovské zápasy, což jsou např. HC Lány. Nemalou část zbývajících časových kapacit ledové plochy vytěžují tzv. "hobby

teamy“. Jejich činnost se soustřeďuje na hokej, provozovaný zájmově v dohodnutých časech, většinou po 20.00 hodině. Využití ledové plochy se neomezuje pouze na hokej, ale v rezervované pravidelné době do zařízení dojíždějí trénovat i členové krasobruslařského klubu Královského města Slaný. Tradici už má i každoročně pořádaný dvoudenní krasobruslařský závod „Slánská brusle“. Pro veřejnost se v pravidelných intervalech objevuje v rozvrhu „**veřejné bruslení**“.

K popularitě stadionu a v návaznosti i k většímu využití došlo hlavně v závislosti na pravidelně pořádaných akcích s mezinárodní účastí. Do této kategorie započítáváme především hokejovou školu v současné době jednoho z nejlepších hokejistů na světě, Jaromíra Jágra. Sportovní aktivity v tomto zařízení budou vzpomenuty ve zvláštní kapitole.

Aqvapark

Součástí celého sportovního areálu je zařízení pro vodní sporty. V areálu najdete tobogán dlouhý 87m, pětiráhový 25m dlouhý bazén o hloubce 1,65m a objemu 480m³, dětský bazén o hloubce 0,60m a objemu 28m³, divoké koryto o objemu 8m³ a Whirpool. Součástí velkého bazénu jsou tři vzduchová masážní lůžka, protiproud a dámská a pánská pára.

Denní kapacita areálu kryté plavecké haly je 1 000 osob. V dopoledních hodinách bazén využívají především školy. V odpoledních hodinách, počínaje 14,00 hod. je bazén k dispozici výhradně veřejnému koupání, což je důležitý fakt našeho průzkumu. V pravidelných intervalech je zde také umožňováno koupání zdarma, hrazené některými zdravotními pojišťovnami svým klientům.

Bowling

Součástí severní tribuny Víceúčelové sportovní haly ve Slaném je i BOWLING. K dispozici jsou dvě dráhy. Bowlingové dráhy jsou od 1. 7. 2009 po kompletní rekonstrukci. Jsou pro Vás připraveny nové bowlingové dráhy VOLLMER, včetně moderního scoringu na 32' LCD monitorech. Zařízení je trvale k dispozici veřejnosti.

Squash

Severní tribuna Víceúčelové sportovní haly ve Slaném skrývá mimo jiné i jeden squashový kurt JUNCKERS. Squashový kurt prošel začátkem května 2009 potřebnou rekonstrukcí. Také toto zařízení slouží výhradně veřejnosti.

Fotbalové hřiště

Součástí areálu jsou dvě fotbalová hřiště. Nověji zřízená plocha s moderní tribunou slouží hlavně k zápasům. Starší stadion je využíván pro tréninky, ale i pro utkání jednotlivých družstev SK Slaný. O činnosti tohoto klubu v jedné z dalších kapitol. Samozřejmě, že i zde je možno konat soustředění družstev spojená s ubytováním zatím na sousedícím zimním stadionu. Tato skutečnost je podpořena i velice vhodnými terény pro výběh do přírody, které se v okolí nacházejí a přítomností zatím stále ještě škvárové atletické dráhy.

Fitness centrum

V objektu Víceúčelové sportovní haly se nachází také nově zrekonstruované fitness centrum, které poskytuje komplexní služby v oblasti fitness. Probíhají zde cvičení všech forem aerobiku a kondičního cvičení pod vedením zkušených instruktorů.

Tělocvična

Severní tribuna pod sebou skrývá velkou tělocvičnu zařízenou pro míčové hry, zvláště basketbal a šatny pro hráče. Působí zde BC Slaný o jehož činnosti bude ještě řeč.

Všechna zařízení slouží veřejnosti a areál kapacitně představuje nejkomplexnější nabídku možností sportovního vyžití v době osobního volna ve Slaném.

Městská hvězdárna

Městská hvězdárna se nachází v blízkosti lesoparku Háje. Budova hvězdárny je dominantou severní části města s výhledem na Slánskou horu, kostel Nejsvětější trojice a historické jádro Královského města Slaného. 1. září 1996 byla Městská hvězdárna slavnostně zpřístupněna pro veřejnost. Obnovení činnosti hvězdárny předcházela rozsáhlá rekonstrukce budovy a přístrojového vybavení. Finančně a technicky náročná rekonstrukce byla uskutečněna díky podpoře města Slaný. Městská hvězdárna ve Slaném je specializované kulturní zařízení orientované na popularizaci a vzdělávání v oboru astronomie a příbuzných přírodních a technických věd. Hvězdárna tuto činnost zajišťuje zejména pořádáním odborných a populárních přednášek, seminářů, exkurzí, filmových večerů a veřejných astronomických pozorování. Současně se vzdělávací náplní vyvíjí hvězdárna odbornou činností v rozsahu svého působení.

Městská hvězdárna je působištěm astronomického kroužku, do kterého docházejí především žáci ZŠ ze Slaného. Pozorování noční oblohy je však akce celoročně určená pro

širokou veřejnost a probíhá ve dnech úterý, středa, čtvrtek a pátek od 21,00 hod. Večerní astronomická pozorování se konají výhradně za bezmračné oblohy. Pozorování každého objektu je doprovázeno odborným výkladem. V případě nepříznivého počasí je podán výklad k přístrojovému vybavení kopule.

Městská knihovna V. V. Štecha

Důležitou součástí občanské vybavenosti ve Slaném je moderním způsobem fungující knihovna. Nabídkou svých oddělení a služeb snese ta nejpřísnější kritéria. Kromě standardních oddělení jako oddělení pro dospělé, oddělení pro děti, studovna a donášková služba jsou k dispozici moderní služby nejširší veřejnosti, spojené s moderní technologií. Mezi ně patří například:

- absenční půjčování knih, časopisů, zvukové knihy
- elektronický on-line katalog
- odborná pomoc při výběru naučné literatury a beletrie
- rezervace požadované literatury
- registrace nových čtenářů
- BIS (bibliograficko-informační služba)
- přednášky, besedy, knihovnicko - bibliografické lekce
- výstavky novinek, tématické výstavy knih

Oddělení pro dospělé čtenáře shromažďuje více než 50 000 svazků knih beletrie i naučné literatury ze všech oborů. V roce 2009 knihovnu navštívilo více než 2000 čtenářů věkové kategorie mladistvých. Fond oddělení tvoří téměř 29 000 svazků beletrie, více než 21 000 svazků naučné literatury, jeho součástí je i cizojazyčná literatura v angličtině, němčině, francouzštině a ruštině.

Najdete zde i základní encyklopedická a slovníková díla. Čtenářům je zde k dispozici počítačová stanice s elektronickým katalogem knihovního fondu, kde si sami mohou vyhledat informace o požadovaných knihách. Součástí nabídky jsou zvukové dokumenty a 110 titulů časopisů.

Knihovna se také může pochlubit novou moderní službou „Veřejný internet“. Trvalá akce běží již od roku 2007. Během dvouletého trvání služby se na internetu vystřídalo neuvěřitelných 23 000 mladých lidí. Tato služba je určena těm, kteří dosud nevládní trvalé

připojení k internetu doma ve své rodině a jsou registrováni jako čtenáři. Veřejný internet je k dispozici každý všední den od 8,00 hod do 17,00 hod.

Veřejný internet je nabídka pro mládež, která nemá zájem se organizovat v pravidelných aktivitách. Knihovnu navštěvuje mládež z „ulice“, ale i ti, kteří čekají na kroužek nebo přespólní na svůj autobus. Statistika prokázala nárůst počtu mladých lidí ze sociálně slabších rodin. Vedení knihovny potěšil i fakt, že tahle moderní služba přitáhla velké množství mládeže z početné slánské romské komunity. Velký nárůst účasti je především v zimních měsících. Vzhledem k velkému zájmu o tuto službu, bude knihovna postupně navyšovat kapacitu oddělení. Pro mnoho lidí by se tato aktivita zdála bezvýznamná, vzhledem k dostupnosti internetu v rodinách, ale čísla ukazují, že podchycení mládeže ze sociálně slabších rodin, je tou nejlepší prevencí v boji s rizikovým chováním.

Do kategorie těchto zařízení patří ještě ta, která slouží k individuálním akcím. Městské divadlo, letní kino, vlastivědné muzeum i slánské infocentrum jsou pro kulturní život občanů města velmi důležitá. Sledovaná mládež je však navštěvuje velmi sporadicky, ve větší míře pouze v rámci školní výuky. Městské divadlo bude vzpomenuito ve stati Slánská ochotnická scéna.

V kapitole byla vzpomenuita zařízení občanské vybavenosti, která nabízejí možnosti individuálního využití volného času. Nabídka platí pro kategorii mládeže, jež si trávení volného času plánuje sama, popřípadě se svými rodiči nebo v partě. Nabídka je pestrá a dostatečná.

Kulturní a sportovní zařízení města by však byla pouhými stavbami, kdyby v nich svoji činnost nerozvíjely konkrétní organizace s konkrétním zaměřením. Jedná se o sportovní kluby, kulturní sdružení a další. Ke své činnosti potřebují finanční pomoc, kterou jim město Slaný poskytuje. V další kapitole se zaměříme na jejich činnost a přínos pro obohacení nabídky volnočasových aktivit ve Slaném.

3.3.4

NEZISKOVÉ ORGANIZACE PODPOROVANÉ STÁTEM

V následující kapitole se pokusím zmapovat činnost konkrétních organizací, které mají v oblasti nabídky volnočasových aktivit ve Slaném stěžejní postavení. Jedná se o neziskové organizace s finanční podporou města. Náklady na jejich chod a činnost si tak rozděluje Město Slaný a vlastní členové formou členských příspěvků. Subjekty se pokusím seřadit podle množství organizované mládeže a podle šíře nabídky jejich činnosti.

SOKOL SLANÝ

Sokol je organizace s celostátní působností a ve Slaném funguje prakticky bez přerušení od roku 1862. Dovolím si jen pár slov k historii, neboť právě ona je základním pilířem tradic. Od založení se činnost rozvíjela pomalu, ale přesto se Sokol stal jedinou společenskou organizací v oblasti tělovýchovy a sportu. V roce 1941 se konala poslední valná hromada slánského Sokola v protektorátu. (13. dubna) byl majetek slánského Sokola zabrán Němci a řada členů byla pronásledována gestapem. V roce 1945 (31. prosince) má znovu oživlý Sokol ve svých řadách 752 členů a v roce 1946 dokonce 918 členů. Od roku 1949 je činnost Sokola postupně tlumena. Rokem 1951 mizí slovo Sokol na dlouhá léta z názvu Tělocvičná jednota. Hmotný a finanční majetek převzala nástupnická Tělovýchovná jednota Slaný, pozdější TJ ČKD Slaný. Sokolovna ale zůstala a cvičilo se v ní dál. Po celá dlouhá léta se právě tady, pod vedením zkušených, v mnoha případech původních sokolských cvičitelů a odchovanců, učila slánská mládež první kotrmelce, odtud se nastupovalo k veřejným cvičením a spartakiádám, i když ze sokolské myšlenky zbyly jen střípky a trvale zafixované sokolské "Nazdar".

V roce 1991 (2. února) byla obnovena a (6. února) zaregistrována jednota Sokol Slaný a získala zpět svůj nemovitý majetek. Obnovený Sokol Slaný vstoupil do sokolské župy Budečské se sídlem v Kladně a do ČOS v Praze. (16. května) byla svolána první, ustavující valná hromada obnoveného slánského Sokola. Přípravný výbor vyzval všechny bývalé členy Sokola v regionu k navrácení do sokolských řad. Akce se setkala s velmi příznivou odezvou, přihlásilo se přes 60 bývalých sokolů, z nichž někteří se aktivně účastní činnosti Sokola dodnes. Prvním starostou obnoveného Sokola byl zvolen br. Ing. Jiří Mareš.

Sokol Slaný dnes představuje se svojí nabídkou aktivit nejpřednější místo ve Slaném. Členové jsou organizováni v následujících oddílech.

Oddíl sokolské všestrannosti

Oddíl nohejbalu

Oddíl rekreační odbíjené

Oddíl karate

Oddíl juda

Oddíl sokolské všestrannosti má tradičně největší počet členů a je určen té nejširší vrstvě obyvatel. Nejedná se o vrcholový sport, ale o všestranné kondiční cvičení. Pro většinu členů je účast způsobem relaxace po běžných denních povinnostech. Provozní doba v pozdních odpoledních hodinách umožňuje účast i obyvatelům Slaného, dojíždějících za prací. Velký počet členů představuje mládež. Je to ta část mladých lidí, kteří nevyhledávají urputné soutěžení v individuálních a kolektivních sportech. Oddíl sokolské všestrannosti láká zájemce na aerobic, gymnastiku a další kondiční aktivity. Pokud se zaměříme na námi sledovanou skupinu mládeže, lze konstatovat trvalý nárůst počtu členů. Jde především o dívky a v současné době je počet pravidelně cvičících 88. Navštěvují hlavně hodiny jazzgymnastiky a aerobiku.

Nesmíme zapomenout ani na fakt, že si Sokol vychovává své instruktory a cvičitele. Bez nich by nebylo možné obsáhnout odborným vedením činnost a cvičení ostatních věkových skupin. V současnosti pracuje pro Sokol celkem 30 vlastních odchovanců na pozicích dobrovolných pomocných cvičitelů u kategorie dětí. Slánský Sokol má v současné době 420 členů.

Oddíl nohejbalu je zase tradičně obsazen výhradně mužskou populací. Oddíl je věkovým průměrem svých členů celý v oblasti naší cílové skupiny. Nohejbalisté zaznamenali v poslední době velké sportovní úspěchy. Probojovali se do 1. ligy. To je zřejmě i motivací pro další přicházející zájemce z řad mládeže. V současnosti má oddíl 25 stálých členů.

Oddíl rekreační odbíjené je klasickou ukázkou party, která nemá uzavřený počet, nemá ani přehnané sportovní ambice a schází se tak, jak zrovna pracovní povinnosti dovolují. Bez strachu z prohry a pro radost z kolektivního sportu se jich schází průměrně 15. Členů má oddíl 40. V oddíle jsou registrováni rovným dílem muži i ženy.

Oddíl karate je v dnešní době velmi populární. Členy oddílu jsou většinou mladí lidé ve věku 12 až 19 let. Prostorové kapacity dokonce nevyhovují počtu zájemců. V současnosti má oddíl 40 stálých členů.

Oddíl juda je problematikou velmi podobný jako oddíl karate. V současnosti má 32 členů.

Výsledek šetření dokazuje, že slánský Sokol se svými 190 členy v kategorii náctiletých představuje důležitou část nabídky volnočasových aktivit.

SKAUT SLANÝ

Ve Slaném v současnosti pracují 2 skautské oddíly

Oddíl skautek

Svou dlouhou cestu začal 2. dívčí oddíl 1. září 1994. Svoje útočiště mají ve skautském domečku pod nemocnicí. Tento oddíl je určen pro dívky od 11 až 15 let, ale nebylo tomu vždycky tak. V začátcích byly členkami oddílu převážně mladší děvčata. Schůzky jsou pravidelně v pátek od 16:00 do 18:00 hodin v domečku. Náplň schůzek je různorodá, učí se tu spoustu zajímavých a užitečných dovedností (např. stanování, šifrování, uzlování, mapování, poznávání květin, zvířat a stromů atd.), ale mimo jiné do programu patří i skautská metodika, kterou by se měl každý člen řídit (např. skautské zákony, slib, hesla a příkazy) a plnění skautských odborek ne "bobříků" :). Mezi nejoblíbenější činnost v programech patří bezesporu hry, které jsou vítaným rozptýlením. Mezi skautskou činnost nepatří jen schůzky, ale také různé akce, jako jsou výpravy, na které vyráží do přírody a kulturní akce. V oddíle jsou především oblíbené tzv. "sobotní čajové dýchánky". Obsahem takového "dýchánku" je vždy nějaké zajímavé téma, které se na běžných schůzkách neprobírá, ale hlavně si zde děvčata ukuchtí něco dobrého na zub.

Bezesporu největší akcí roku je skautský tábor, který se koná vždy začátkem letních prázdnin. V minulosti se tábořilo na různých místech, ale již 9. rokem je tábor na Šumavě u Prachatic. Tábor trvá tři týdny a je společný se všemi oddíly, které sídlí v domečku. Každý oddíl má svůj program a svou táborovou hru, ale na stavbě a chodu tábora se podílejí všechny oddíly společně. V současnosti má oddíl 27 děvčat ve věku 12 -17 let.

Oddíl Stopařů

Oddíl se jmenuje Stopaři a funguje již od roku 1968. Nejprve Stopaři sídlili ve skautském domečku u tenisových kurtů, později se přesunuli na Černou baštu u Velvarské brány, která je zbytkem slánského opevnění. Zde mají klubovnu dodnes. Je v ní jedna větší místnost a sklep. Součástí „bašty“ je také rozlehlá zahrada.

Každý rok jezdí pravidelně na tábory a za ta léta oddíl vystřídal mnohá tábořiště. Byli například na louce u obce Žlutice, ve Lhotce u Radnic a samozřejmě v Českém Švýcarsku. Hlavním bodem programu na táboře je velká etapová hra. Hráli už Cestu za duchem dýmkového kamene, Pána prstenů, Krále Artuše a rytíře kulatého stolu, Asterixe a Obelixe, Hvězdnou bránu, atd. Ani letos tuto tradici nepřeruší.

Oddíl má momentálně čtyři družiny: Bobry a Jaguáry (skautské družiny), Gepardy (vlčácká družina) a Lemury (roverská družina). Po celý rok spolu družiny soutěží a na konci roku, na závěrečné oddílové schůzce, se vyhlašuje vítěz.

Schůzky mají střídavě. První úterý v měsíci oddílovou schůzku a ostatní týdny schůzky družinové. Ty jsou dvakrát v týdnu. V současnosti má oddíl 40 členů, z toho 11 ve věku 14 – 18let. Ti zastávají většinou již instruktorské funkce.

Tenisový oddíl LTC Slaný

Oddíl funguje od roku 1997 v rekonstruovaném areálu poblíž centra města. Pro zimní měsíce byla nově vystavěna přetlaková hala. Celé sportoviště je moderně zařízené, má 6 kurtů, tréninkovou stěnu a moderně pojaté zázemí. Pro práci s mládeží má oddíl kvalitní trenéry z řad vlastních odchovanců. Areál tenisových kurtů může mládež navštívit i když není členem klubu. Oddíl má v současnosti 64 členů z toho 22 ve věku 13 – 19 let.

Fotbalový klub SK SLANÝ

Fotbalový klub je počtem svých členů jedním z největších ve Slaném. Pro moje šetření však sleduji pouze dorosteneckou a juniorskou kategorii. Klub má dlouholetou tradici. Kromě dvou mladších dorosteneckých mužstev, má i družstvo juniorů. V současnosti registruje klub 64 členů ve věku 13 – 19 let.

Basketbalový klub BC SLANÝ

Basketbalový klub dnes slaví úspěchy v seniorských soutěžích, ale mládeži se v klubu příliš nedaří. Klub prošel složitým přerodem z bývalé organizace TJ Slaný. Přesto v současnosti registrují 33 členů v dorosteneckých a juniorských mužstvech.

Hokejový klub LEV SLANÝ

Hokejový klub postihl podobný osud jako basketbalisty. Hokej ve Slaném nemá příliš dlouhou tradici a práci trenérů ztěžuje i nedaleko stojící město Kladno, které se ve svém hokejovém klubu výchovou mládeže dlouhodobě a kvalitně zabývá. Ambiciózní rodiče využívají tak spíše jejich služeb. Důležitým faktorem je také finanční náročnost tohoto sportu. Hokejový klub však bojuje a v současnosti registruje družstvo dorostenců a družstvo juniorů o celkovém počtu 42 členů.

Klub Bendy Boys Slaný

Hokejbal ve Slaném se hraje 15 let. Tenkrát začínali nadšenci na plácku. Hrál se ještě bez mantinelů. Rok na to Pavel Novák, hlavní organizátor a zakladatel, který se stará hlavně o mládež, přihlásil partu kluků do té nejnižší Okresní ligy v Kladně. A od té doby klub v žebříčcích neustále stoupá.

Klub jeden čas účinkoval i v Extralize. Dnes je zpátky v okresní lize a pravidelně sem dochází parta 12 nadšenců.

Futsalový klub RSC Čechie Slaný

Futsalový klub RSC Čechie Slaný byl založen na podzim roku 1993, tehdy pod názvem Čechie Slaný, partou bývalých spolužáků ze slánského gymnázia. Celek se přihlašuje do oficiální regionální soutěže – Slánské ligy malého fotbalu. Po jejím skončení se úspěšně zúčastňuje kvalifikace o tehdy 1. ročník středočeské Oblastní ligy (dnešní Divize A) a do této soutěže postupuje. V ročníku 2000/2001 Čechie končí na celkovém třetím místě, když ji o prvenství připravila kontumace za technickou chybu v závěru soutěže. Přesto však Čechie ze třetího místa postupuje do druhé nejvyšší celostátní soutěže a od sezóny 2001/2002, kdy končí coby nováček na osmém místě, se pravidelně zúčastňuje 2. ligy. Ve spolupráci s futsalovým kroužkem dorostenek DDM Ostrov Slaný je navíc v tomto ročníku založen ženský (resp. dívčí) futsalový oddíl, který se zúčastňuje premiérového ročníku Okresního přeboru žen. Ten však po 2 letech zaniká. Tým stabilizuje kádr, kde zkušené hráče doplňují mladíci, a v soutěži se mu poměrně daří, když plní vytyčené cíle, hraje klidný střed tabulky a končí na celkovém šestém místě. Celková dobrá atmosféra v oddíle se odráží i na výsledcích juniorské rezervy. V současnosti klub registruje 22 členů ve věku 16 – 22 let

Futsalový klub ALPINA Slaný

Futsalový klub Alpina Slaný působí ve Slaném od roku 1997 a pohybuje se stabilně v žebříčcích Okresní futsalové ligy. Kádr mužstva je velmi mladý a perspektivní. V současnosti registruje 17 členů.

Autoklub Plochá dráha Slaný SPEEDWAY

Myšlenka vybudovat PD ve Slaném vznikla na přelomu let 1948-49. Již v roce 1950, přesně 13. 8., zde byl odstartován první závod „1. oblastní plochá dráha“. Pak již příznivci plošiny nepřetržitě aplaudují soubojům na zdejší dráze. Od roku 1958 se na slánském oválu pořádá nepřetržitě až do roku 1989 vždy jeden ze závodů mistrovství světa či Evropy. Na tyto

tradice bylo opět navázáno v roce 2001. V mistrovství ČSSR, později pak samostatné ČR, v soutěži jednotlivců dobyl mistrovský titul Jan Holub. Nesmíme zapomenout ani na další reprezentanty ČSSR, kteří vzešli ze zdejší líhně, Miroslava Rosůlka, Václava Kraila, Zdeňka Majstra, Václava Čiviše, Jana Klokočku, či Romana Matouška.

Vzpomínkou jsou i plné ochozy stadionu, kdy se zde v r. 1962 tísnilo 35 000 spokojených diváků, ale i návštěvy okolo 20 000 nebyly ničím výjimečným, protože sledovat souboje na plochodrážním oválu byly a jsou vždy adrenalinovým zážitkem. Plochá dráha je jedním z nejnáročnějších sportů, co se financí týká.

V současné době je pod vedení zkušených trenérů registrováno 6 jezdců juniorské kategorie.

Klub orientačního běhu SKOB Stavimat Slaný

Klub je nástupnickou organizací velmi úspěšného oddílu TJ ČKD Slaný. Schází se na pravidelných trénincích 1x týdně. Přesto, že mediálně není tento sport příliš viditelný, najde se dostatek nadšenců, kteří výchově mladých orientačních běžců věnují celý život. Je tomu tak i ve Slaném. Starší garda úspěšných matadorů vychovává 20 mladých.

Sportovně střelecký klub 0251

Sportovně střelecký klub je součástí Českého střeleckého svazu. K datu 31. 12. 2009 měl klub 123 členů. Tréninky probíhají individuálně ve všedních dnech. Ze 123 členů je pouze 12 z kategorie 14 – 19 let. Dle sdělení vedoucího klubu se jedná také o finančně velmi náročný sport.

Krasobruslařský klub královského města Slaného

Krasobruslení na Kladensku začínalo v době, kdy byl dokončen zimní stadion. V této době se oddíl nazýval Baník a byl organizačně začleněn pod TJ SONP Kladno. Tato historie oddílu byla co do počtu členů a do jeho činnosti ve srovnání s dnešní činností velmi rozsáhlá. V roce 1970 bylo ukončeno působení krasobruslařského oddílu pod TJ SONP.

Oddíl není jen základnou krasobruslení, ale snaží se i o výuku bruslení pro nejmenší. Každoročně je pořádán nábor do „základny“ ze které bývá na konci sezóny prováděno po přezkoušení přeřazení do oddílu krasobruslení. Náročnost přípravy potvrzuje i historie, kdy tréninky probíhaly v brzkých ranních hodinách, na soustředěních, v tělocvičnách, na hřištích a baletních sálech. Klub v dnešní podobě pracuje od roku 2001, kdy byl přejmenován na

Krasobruslařský klub královského města Slaného. Od té doby působí jako občanské sdružení a píšeme tím novou kapitolu krasobruslení na Kladensku.

Za rok a půl se přes komplikované počátky podařilo oddíl postavit na vlastní nohy. Opět fungují tréninky 4x týdně na ledě, 1x v tělocvičně, pravidelně se využívá hodin aerobiku, tai-ba a baletu. V současné době má 7 trenérů, přes 20 závodních dětí a základnu dětí, které se učí prvním krůčkům na ledě. Z naší sledované kategorie registruje krasobruslařský klub 2 závodnice.

Taneční soubor TAKS

O činnosti souboru jsem získal pouze neúplné informace. Všichni členové souboru patří do naší cílové skupiny. Soubor funguje jako pokračovatel klasických tanečních kurzů pro veřejnost. V současné době se tanečních závodů zúčastňuje asi 12 párů.

Spolek divadelních ochotníků Královského města Slaného SLÁNSKÁ SCÉNA

Název souboru deklaruje kontinuitu s historií i zřizovatelem. První ochotnická představení v české řeči se ve Slaném uskutečnila 24. září a 3. října 1820 a sehráli je slánští studenti. Další stopu nacházíme v roce 1845, kdy se za účelem pořádání divadelních her k dobročinným účelům dala dohromady společnost, sestávající ve většině z úředníků tehdejšího krajského úřadu a slánského magistrátu.

Po válce k nim přibyl i soubor Svazu mládeže. Politický tlak vyvíjený na jejich sloučení však málem vedl k jejich zániku. Zbylí aktivní ochotníci pak v roce 1953 požádali Závodní výbor ČKD Slaný, aby se stal jejich zřizovatelem, ponechali si název Slánská scéna a přihlásili se k odkazu Spolku divadelních ochotníků

Současný soubor čítá 23 členů a je poměrně mladým souborem. V jejich řadách je 8 členů ve věku 16 – 19 let.

Slánský amatérský divadelní soubor VRTULE

Nadšenci a fandové divadelního umění z 3. ZŠ ve Slaném založili v roce 1994 vlastní divadelní soubor, který má od roku 1997 vlastní domovskou scénu - klub BUNGR. Což nebývá na základních školách rozhodně běžné. Zakladatel a režisér učitel Jiří Rezek napsal první hru na motivy Exupéryho. V této hře si zahrál roli pilota. Hlavní rekvizitou v této hře byla vrtule letadla. A právě od této rekvizity se odvíjí název našeho amatérského souboru - VRTULE.

V roce 1997 škola svépomocí vybudovala v bývalém krytu civilní obrany stálou vlastní scénu pro 80 s osvětlovacím a zvukařským pultem Jak čas běžel, ve Vrtuli neustále přibývalo herců jako hub po dešti. A tak se v roce 2000 divadelní soubor Vrtule rozdělil na tři části. Ti nejmladší dostali přívlastek hladká, ti starší roztočená a ti nejstarší vrásčitá. A od té doby již vystupují členové divadelního souboru Vrtule jako Hladká Vrtule, Roztočená Vrtule a Vrásčitá Vrtule.

Pro naše šetření nás zajímají 2 starší soubory, ve kterých se ve volném čase setkává 23 mladých adeptů hereckého umění.

V této kapitole jsem se pokusil zmapovat činnost organizací, které se podílejí největší měrou na nabídce v oblasti volnočasových aktivit. Všechny jmenované subjekty provozují svoji činnost s přispěním peněz z městské pokladny.

V další kapitole se zaměřím na ryze soukromé subjekty.

3.3.5

SOUKROMÉ SUBJEKTY

V této kapitole vás seznámím se soukromými subjekty, které zastávají v dnešní moderní době důležitou pozici v oblasti tvorby atraktivní nabídky pro trávení volného času naší mládeže. Subjekty mají většinou menší stálou základnu členů, ale o to více se zaměřují na příležitostné zájemce. Mladé generaci vyhovuje experimentovat a vybírat sféru svých zájmů, aniž by byla omezována nějakým pevným členstvím. Mnohdy i za horších finančních podmínek. Jednotlivé organizace jsou většinou úzce specializované, což jim dovoluje poměrně rychle reagovat na nové trendy v oblasti volnočasových aktivit. Nejsou také limitováni starostí o výchovu a rozvoj mládežnických kategorií. Mnohdy také fungují jen nárazově s nepravidelným režimem.

Spinning centrum QUATTRO

Nabízí služby moderního rotopedového posilování. Kapacita je omezena množstvím přístrojů. V současné době zde může cvičit současně 25 příchozích/hod.

Centra aerobiku

V současnosti fungují ve Slaném 2 subjekty, zabývající se nabídkou cvičení aerobiku. Cvičení probíhá ve večerních hodinách v pronajatých prostorách slánských škol. Účast není omezena členstvím. Během týdne se při této činnosti vystřídá v obou organizacích úctyhodných 160 příchozích. Naše cílová skupina zaujímá asi 1/3 cvičících.

Fit studio JITKA

Nabízí široký výběr cvičení pro děti, začátečníky i pokročilé všech věkových kategorií profesionální a kvalifikované instruktory, individuální tréninky sestavené na míru pro jednotlivce, skupiny, kolektivy sportovců /hokejisty, fotbalisty, krasobruslaře/ - kondiční, posilovací tréninky, zdravotní - kompenzační cvičení, prodej lezeckého vybavení.

Na lezecké stěně se leze bez jištění nebo-li boulderuje. Na Boulderové stěně může lézt každý - nováček či náročný lezec. Bouldering je bezpečná forma lezení. Lezeš volně bez jištění v malých výškách, a když spadneš, tak padáš do matrací, které jsou po celé ploše boulderové stěny. Při boulderingu nepotřebuješ žádné speciální vybavení, jen lezecké boty, které ti u nás půjčíme. Kapacita studia 20 osob/hod.

Fitness klub Slaný

Jedno z historicky prvních míst ve Slaném, kde bylo možné si po roce 1989 zacvičit na profesionálních posilovacích strojích. V současné době je prostor po celkové rekonstrukci rozdělen na posilovací zónu, kardio zónu, aerobní zónu s víceúčelovým sálem a boxerským koutem s profesionální ozvučením. Na celé ploše víceúčelového sálu je položené tatami o tloušťce 20mm, které je používáno v bojových sportech (karate, judo, aikido) a poskytuje velice komfortní pocit při řízených pádech a cvičení na zemi. Sál využíváme pro vlastní cvičení fitness nebo nabízíme k pronájmu. Kapacita 22 příchozích/hod.

Sportovní centrum ATLAS

Sportovní centrum Atlas je multifunkční Nabízí široké spektrum zábavy a sportovního vyžití jako je Bowling, Fitness, Box, Aerobic, Squash, Wallyball, Spinning, Sauna, Infrasauna, Solária a Masáže. Je zde také dětský koutek s velkým množstvím hraček. Všechna sportovní zařízení jsou moderně vybavena s veškerým potřebným zázemím (šatny, toalety, sprchy komplex pro sportovní i relaxační vyžití široké veřejnosti. Kapacita 50 příchozích/hod.

Z předešlého výběru je zřejmé, že soukromé subjekty se skutečně velkou měrou podílejí na nabídce volnočasových aktivit. Ukazuje se, že nabídka je poměrně jednostranně zaměřená. Je to jistě vlivem mediálního tlaku, který se týká krásy lidského těla.

Když jsem vybíral téma bakalářské práce, bylo pro mne rozhodující, že celý svůj dosavadní život pracuji s mládeží a k ní téma volnočasových aktivit rozhodně patří. Kromě svého profesního života, kdy jsem s mladými lidmi neustále v kontaktu, se ve volném čase věnuji již jen svým soukromým aktivitám.

Jako starší člověk se na každém kroku setkávám se skeptickými hlasy, že je dnešní mládež zkažená, že se neumí bavit, bere drogy a svoji jedinou aktivitu prokazuje pouze pácháním trestné činnosti. Ze strany náctiletých se zase ozývají výčitky o nedostatečné nabídce možností smysluplně využít volný čas. Potvrdit nebo vyvrátit tyto stesky mladých lidí, bylo hlavním úkolem, který jsem ve své bakalářské práci řešil.

Při objevování nových skutečností jsem se setkal s dosud pro mě neznámými problémy a v jejich světle se moje konečné hodnocení zdálo čím dál složitější. Při hodnocení bylo nutné pracovat s důležitým aspektem, z jaké sociální vrstvy mladí pocházejí. V dnešní kapitalistické společnosti vítězí ve všech oblastech života tržní ekonomika. Dopady tohoto fenoménu bohužel výrazně ovlivňují i oblast, kterou jsem si vybral pro svoje šetření.

Podle mnou zjištěných výsledků jsou jedinou činností, kterou je možno provozovat zdarma, aktivity na městských hřištích a otevřených sportovištích. Tato zařízení jsou volně přístupná mládeži ze všech sociálních vrstev. Činnost „Města“ lze v tomto směru hodnotit velmi kladně. Množství, kvalita a různorodost městských, veřejně přístupných sportovišť je na území města ve více než dostatečném množství a kvalitě. Vysoce lze také hodnotit aspekt bezpečnosti ve jmenovaných lokalitách. Tím bych chtěl podtrhnout pozitivní úlohu „Města“ v této oblasti.

V mé práci jsem úmyslně neuváděl finanční dostupnost jednotlivých nabízených služeb, neboť si myslím, že to nebylo předmětem mého šetření a navíc by to bylo téma na samostatnou práci. Všechny další nabídky jsou již spojeny s určitou finanční náročností.

Další v pořadí jsou organizace dotované městem. Finanční náročnost na účast v jejich aktivitách je na únosné míře. Právě dotace města dostupnost výrazně zvyšuje. Skutečná účast je již závislá na preferenci hodnotového žebříčku každého jedince. Dovolím si tvrdit, že nabídka je vyvážená i co se zájmového spektra týče. Kapacita je v mnoha případech nevyužitá. Nabídka zahrnuje sportovní aktivity, ale i činnosti z ostatních zájmových oblastí. Významnou úlohu zde již tradičně zastává DDM „OSTROV“. Z pohledu kvantity je zřejmé, že se právě tyto organizace podílejí největším dílem na celkové nabídce. Konkrétní stav také dokazuje fundovaný a citlivý přístup zastupitelů města k přerozdělování finančních dotací.

V konečném souhrnu nelze vynechat hodnocení přínosu soukromých subjektů. Jejich nabídka totiž mnohonásobně převyšuje poptávku v oblasti volnočasových aktivit. O skutečně využívaných službách svědčí jejich dlouhodobé fungování.

Šetření ukázalo, že část mládeže při výběru volnočasových aktivit nelimituje finanční náročnost, nýbrž jakási svoboda a kreativita. Nebýt členem a nebýt organizován jsou poměrně důležité stimuly chování některých náctiletých. Za své aktivity tak v mnoha případech zaplatí mnohonásobně větší obnos peněz u soukromých subjektů než v organizacích podporovaných „Městem“. Přínos soukromých subjektů v oblasti nabídky je však neoddiskutovatelný a velmi vhodně doplňuje celkovou nabídku.

Komplexní hodnocení stavu nabídky volnočasových aktivit ve Slaném je věc subjektivního posouzení. Blízkost velkých měst má pozitivní úlohu na doplnění aktivit některých speciálních oborů zájmové činnosti. V porovnání z celkovým počtem mladých lidí ve Slaném, využívá jejich služeb pouze malá část. Z všeobecného hlediska je možné říci, že celá nabídka aktivit ve městě je rozhodně dostačující a velmi pestrá. Na základě zjištěných faktů se stížnosti a stesky některých náctiletých ze Slaného zdají naprosto neopodstatněné. V jejich případě lze zřejmě hovořit pouze o jakémisi zastírání vlastní lenosti a o faktu jejich dosud neujasněného žebříčku hodnot. Řešení celkové situace v oblasti boje s rizikovým chováním mládeže ve Slaném, je dlouhodobě velmi úspěšné. Bezpečnostní složky města řeší jen občas přestupky či trestné činy dospívající mládeže. Četnost rizikového chování u slánské mládeže nemá v současnosti vzrůstající charakter. Míra rizikového chování tedy svědčí o dobré práci všech, kteří se nabídkou volnočasových aktivit ve Slaném zabývají. Věřím, že je situace setrvalým stavem a do budoucna se bude jen zlepšovat.

Použitá literatura:

ČÁP, J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: ISV, 1996.
ISBN 80-85866-15-3

DUNOVSKÝ, J. *Sociální pediatrie-vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999.
ISBN 80-7169-254-9

HAUZNEROVÁ, P. *Středisko výchovné péče*. (Diplomová práce)
Brno: Masarykova universita PedF, 2008.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004.
ISBN 80-7178-927-5

KREJČÍŘOVÁ, O. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Praha: Ceria, 2002.
ISBN 80-238-8729-7

KŘIVOHLAVÝ, J. (1995). *Rozhovor lékaře s pacientem*. Institut pro další
vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003.
ISBN 80-7178-771-X

MLČÁK, Z. *Sociální psychologie pro učitele*. Ostrava: Ostravska univerzita, 2003.
ISBN 80-7042-242-4.

PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha : Portál, 2002.
ISBN 80-7178-711-6

PLOCOVÁ, M. *Na špičce ledovce*. Praha: Insignis, 2005.
ISBN 80-86353-03-6

Sborník příspěvků z konference s mezinárodní účastí konané pod záštitou projektu PHARE
2003 RLZ (PhDr. Eva Švarcová)

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portal, 2004.
ISBN 80-7178-678-0

VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika. Integrace školní a sociální*. Brno:
Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9

Vydalo nakladatelství Gaudeamus, Univerzita Hradec Králové jako svou 625. publikaci.
ISBN 80-7041-044-2

Elektronické zdroje:

[http://www.astride.estranky.cz/stranka/struktura-a-dynamika-socialni-skupiny-skolni-trida - diagnostika-vztahu-ve-tride](http://www.astride.estranky.cz/stranka/struktura-a-dynamika-socialni-skupiny-skolni-trida-diagnostika-vztahu-ve-tride) (staženo 20. 4. 2010)

<http://www.icm.cz/primarni-prevence-charakteristika>(staženo 20. ledna 2010)

<http://garuda.wz.cz/tfjcu/wagnerova.txt> (staženo dne 15. února 2010).

www.zdrava-rodina.cz/medicina (staženo 23. 3. 2010)

www.ymcabrno.cekit.cz/files/ic/info/volnycas/volnycas.doc (staženo 21. 2. 2010)

<http://www.msmt.cz/> Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT na období 2009-2012

Zákony ČR Online

<http://www.zakonycr.cz/aol.asp?typ=zakony&akce=home>

Spravedlnost dětem: Význam rodiny pro vývoj osobnosti.

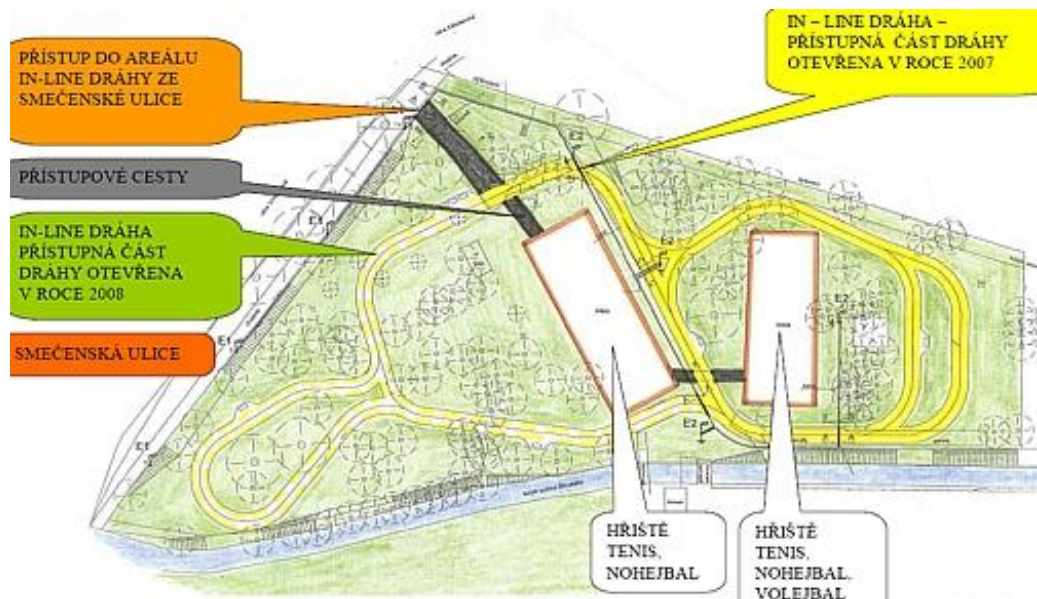
(<http://www.iustin.cz/art.asp?art=3> (staženo 12. 1. 2010))

Přílohy

Příloha č. 1

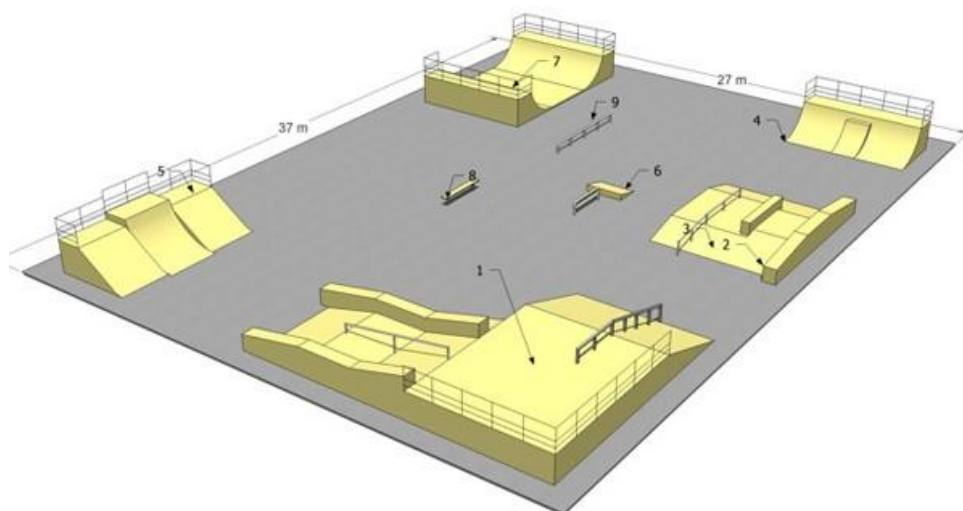

Příloha č. 2

Příloha č. 3

Příloha č. 4

